

‘Het boek is inmiddels een absolute hit bij leesclubs en in discussieprogramma’s, en het is niet moeilijk in te zien waarom. Kathryn Stockett slaagt erin de sfeer van de Zuidelijke VS overtuigend weer te geven via een bekwaam opgezet plot, die het boek doet lezen als een trein. Maar de grootste triomf van deze roman zit hem in de portrettering van de drie vertelsters, die elk op hun manier als levensechte personen naar voren komen.’ Hans Bouman in *de Volkskrant*

‘*Een keukenmeidenroman* is een warme, onderhoudende en soms ook hilarische pageturner over de onderlinge verhouding tussen blanke en zwarte Amerikaanse vrouwen in de jaren zestig. Je sluit Stocketts karakters in het hart.’ Lies Schut in *De Telegraaf*

‘Stockett slaagt er goed in om te beschrijven hoe de segregatiewetten het dagelijkse leven bepaalden. Aan spanning en cliffhangers ontbreekt het *Een keukenmeidenroman* niet. Stockett is een rasvertelster die haar meeslepende verhaal met gevoel voor timing brengt.’ *De Standaard*

‘... een echte *bookclub darling*: een vlot leesbaar verhaal over het leven van zwarte huishoudelijke hulpen die blanke kinderen opvoeden. De Nederlandse uitgever kwam met een mooier omslag en de betere titel.’ Stine Jensen in *NRC Handelsblad*

‘Intimiteit naast vervreemding, liefde naast afkeer. *Een keukenmeidenroman* is zowel een hardhandige herinnering aan de tijd van de rassenscheiding als een hartverwarmend verhaal waarin vooroordelen worden overwonnen.’ *Trouw*

‘Kathryn Stockett schreef met *Een keukenmeidenroman* een kanjer van een bestseller. Het boek leest als een trein door de verschillende spreekstijlen, de oprechte, eenvoudige en vaak fysieke waarnemingen en de humor. Een hartverwarmende pageturner.’ *Het Financieele Dagblad*

‘Een droomdebuut. Kathryn Stockett geeft zwarte vrouwen alsnog een stem. Knap gedaan, *ma’am*.’ *Elsevier*

‘Dit boek is knap geschreven en zit ondanks de zwaarte van het onderwerp vol humor en meeslepende, ontroerende verhalen. Zeer de moeite waard.’ *Vrouw*

‘Stockett richt de schijnwerper op schokkend onrecht en blinde haat... maar de uiteindelijke boodschap is hoopvol en verzoenend. Een bestseller.’ *Vrij Nederland*

‘Dit boek is een puur genot. Je wordt meegesleept door het inspirerende verhaal van vrouwen die voor verandering gaan. Lezen!’ *Metro*

‘Een hartverscheurend verhaal... Goed voor een lach en een traan.’ *Libelle*

‘Een hartveroverend boek.’ *Margriet*

‘Een echte pageturner.’ *Opzij*

‘Lezend als luchtig proza, maar zwaar van thematiek en vol betekenis.’ *Boekenkrant*

‘Stockett raakt gevoelige snaren.’ *VPRO Gids*

‘Meeslepend en ontroerend.’ *Boek*

‘Warm, geloofwaardig boek dat zeker verfilmd zal worden.’ *Esta*

‘Deze feelgoodroman met multiculti boodschap leest als een hogesnelheidstrein die vlot naar het eindstation glijdt. Niet te stoppen.’ *De Pers*

‘Beeldende roman die niet alleen rake grappen bevat, maar je ook een brok in de keel bezorgt.’ *Flair*

‘Onthutsend maar soms ook hilarisch. *Een keukenmeidenroman* (FMB Uitgevers) van Kathryn Stockett maakt de segregatie van toen prachtig invoelbaar.’ *Nouveau*

‘Ontroerend, grappig en shocking. Een enorme bestseller in de Verenigde Staten.’ *Cosmopolitan*

DE HULP

KATHRYN STOCKETT

De Hulp

the house of books

Eerste druk, januari 2010

Negenendertigste druk, november 2015

Voorheen verschenen onder de titel *Een keukenmeidenroman*

Oorspronkelijke titel: *The Help*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Amy Einhorn Books/Published by arrangement with G.P. Putnam's Sons, a member of Penguin Group (USA) Inc., through Sane Töregård Agency AB.

© Kathryn Stockett, 2009

© Vertaling uit het Amerikaans: Ineke van Bronswijk, 2009

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2009

Omslagontwerp: Gazz Gazz

© Omslagfoto: Harvard Art Museums/Fogg Museum, Transfer from the Carpenter Center for the Visual Arts The Harvard Art Museums / Imaging Department © President and Fellows of Harvard College

Artist: Marion Post Wolcott / Title: Two Colored Maids with White Child in Stroller, Port Gibson, Mississippi / Date: 1940, printed later

ISBN 978 90 443 5007 4

ISBN 978 90 443 5050 0 (e-book)

NUR 302

www.kathrynstockett.com www.thehouseofbooks.com www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Deze roman is fictie. Namen, personages en gebeurtenissen zijn ofwel het product van de verbeelding van de auteur ofwel fictief gebruikt. Enige gelijkenis met werkelijke gebeurtenissen of bestaande personen berust geheel op toeval.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Opa Stockett, de beste verhalenverteller

AIBILEEN

I

Augustus 1962

Mae Mobley is geboren op 'n vroege zondagochtend in augustus, in 1960. Een kerkbaby noemen wij zo'n kind. 't Verzorgen van blanke kinderen, dat doe ik voor de kost, en ik kook 't eten en ik maak schoon. Tot nu toe heb ik zeventien kinderen grootgebracht. Ik weet hoe je kleintjes in slaap sust; ik zorg dat ze ophouden met huilen en naar de wc gaan voordat hun mama's 's ochtends zelfs zijn opgestaan.

Maar ik heb nog nooit een kind meegemaakt als Mae Mobley Leefolt. De eerste dag dat ik er over de vloer kwam, had ze net een aanval van koliek – d'r smoeltje was roodgloeiend, ze krijste de longen uit d'r lijf en ze vocht tegen 't flesje alsof 't een rotte knol was. Miss Leefolt was als de dood voor d'r eigen kind. 'Wat doe ik verkeerd? Waarom krijg ik het niet stil?'

'Het'? Dat was m'n eerste hint: er klopt hier iets niet.

Nou, ik nam die huilende, roze baby in m'n armen, wipte haar op en neer op m'n heup om de gassen los te maken en 't duurde nog geeneens twee minuten of Baby Girl hield op met huilen; ze keek glimlachend naar me omhoog. Maar miss Leefolt, nou, die heeft d'r baby de rest van de dag niet meer aangeraakt. Ik heb heel wat vrouwen gezien die na de bevalling in de put zaten. Waarschijnlijk was dat 't, dacht ik bij m'n eigen.

Effe iets over miss Leefolt: niet alleen heeft ze de hele dag een gezicht als een oorwurm, ze is ook vel over been. Ze heeft de benen van een sprinkhaan. Drieëntwintig jaar oud en zo mager als een jongen van veertien. Zelfs d'r haar is dun en bruin, je kijkt er dwars doorheen. Ze probeert 't op te steken, maar daardoor lijkt 't nog dunner. Haar gezicht

heeft dezelfde vorm als de kop van de rode duivel op 't doosje met van die rode zuurtjes, compleet met de puntige kin. Wat zeg ik, haar hele lichaam is een en al scherpe punten en hoeken. Geen wonder dat ze die baby niet stil kan krijgen. Baby's houden van dik. Ze vinden 't lekker om hun gezicht in je oksel te begraven en dan in slaap te vallen. Ze houden ook van lekker dikke benen. Dat weet ik.

Tegen de tijd dat ze een jaar oud was, liep Mae Mobley overal achter me aan. Als 't vijf uur was, hing ze aan m'n schoen, liet ze zich over de vloer slepen en huilde ze alsof ik nooit meer terug zou komen. Miss Leefolt keek me altijd met van die half dichtgeknepen ogen aan, alsof ik iets verkeerd had gedaan, en dan trok ze de huilende baby weg van m'n voet. Dat risico loop je nu eenmaal als je je kinderen door een ander groot laat brengen.

Mae Mobley is nu twee. Ze heeft grote bruine ogen en honingblonde krullen. Maar de kale plek op d'r achterhoofd verpest alles. Als ze zich zorgen maakt, krijgt ze net zo'n rimpel tussen haar wenkbrauwen als d'r moeder. Ze lijken wel een beetje op mekaar, alleen is Mae Mobley juist heel dik. Ze wordt zeker geen schoonheidskoningin. Volgens mijn heeft miss Leefolt het er moeilijk mee, maar Mae Mobley is mijn speciale kleintje.

Ik verloor m'n eigen jongen, Treelore, vlak voordat ik bij miss Leefolt ging werken. Hij was vierentwintig. De mooiste jaren van iemands leven. Hij heeft niet lang genoeg geleefd.

Hij had een klein appartementje in Foley Street. Hij had verkering met een erg leuk meisje, Frances, en ik denk dat ze met elkaar getrouwd zouden zijn, maar hij was traag met dat soort dingen. Niet omdat hij uitkeek naar iets beters, alleen omdat-ie een echte denker was. Hij droeg een grote bril en zat altijd met z'n neus in de boeken. Hij was zelfs begonnen z'n eigen boek te schrijven, over hoe 't is om als zwarte in Mississippi te wonen en te werken. Goeie genade, wat was ik trots op hem. Maar op 'n avond was hij nog laat aan 't werk in de zagerij; hij sjuowde balken naar de truck en de splinters staken dwars door z'n handschoenen heen. Hij was te klein voor dat soort werk, te mager, maar hij had 't geld nodig. Hij was moe. Het regende. Hij gleed uit op 't laadplatform en viel omlaag op de oprit. Een tractor zag hem niet en

verbrijzelde z'n borstkas voordat-ie zich kon bewegen. Tegen de tijd dat ik 't hoorde, was-ie al dood.

Die dag werd m'n hele wereld pikzwart. De lucht was zwart, de zon was zwart. Ik lag in bed en staarde naar de zwarte muren van m'n huis. Minny kwam elke dag om te zien of ik nog ademde. Ze bracht eten om me in leven te houden. Het duurde drie maanden voordat ik zelfs maar uit 't raam wilde kijken om te zien of de wereld er nog was. Ik was verbaasd dat de wereld niet stil was blijven staan omdat mijn jongen er niet meer was.

Vijf maanden na de begrafenis hees ik m'n eigen uit bed. Ik deed m'n witte uniform aan, hing 't kleine gouden kruisje weer om m'n hals en ik ging aan 't werk voor miss Leefolt, want zij had net een baby gekregen. Het duurde niet lang of ik kreeg in de gaten dat er in m'n binnenste iets was veranderd. Er was een bitter zaadje geplant. Ik pikte niet zomaar alles meer.

'Ruim het huis op en ga dan kipsalade maken,' zegt miss Leefolt.

Het is de dag van het bridgeclubje, elke vierde woensdag van de maand. Ik heb alles natuurlijk al voorbereid – vanochtend de kipsalade gemaakt, gisteren de tafelkleden gestreken. Dat heeft miss Leefolt me nog zien doen ook. Ze is pas drieëntwintig en 't geeft haar een goed gevoel als ze zichzelf de baas hoort spelen.

Ze was toen al in de blauwe jurk die ik vanochtend heb gestreken, de jurk met vijfenzestig plooitjes bij de taille, zo klein dat ik m'n bril nodig heb om ze te kunnen strijken. Er zijn niet veel dingen waar ik een hekel aan heb, maar 't botert niet tussen mijn en die jurk.

'En zorg ervoor dat Mae Mobley ons niet komt storen, hoor je. Ik ben nog steeds nijdig op haar – ze heeft mijn goede postpapier in vijfduizend stukjes gescheurd en ik moet nog vijftien bedankbriefjes schrijven voor de Junior League...'

Ik maak alles piekfijn in orde voor d'r vriendinnen. Ik dek met de kristallen glazen en 't zilver. Miss Leefolt zet geen gammele kaarttafel neer, zoals de andere dames. Wij dekken de eettafel. We leggen er een tafelkleed op om de grote L-vormige barst te bedekken, en we zetten 't bloemstukje op 't buffet zodat je de kale plek in het hout niet kunt zien. Miss Leefolt houdt van deftig als ze een lunch geeft. Misschien probeert

ze goed te maken dat 't huis zo klein is. 't Zijn geen rijkelui, dat weet ik wel. Rijkelui doen nooit zo hun best.

Ik ben 't gewend om voor jonge stellen te werken, maar dit is volgens mijn het kleinste huis waar ik ooit heb gewerkt. Het heeft niet eens een bovenverdieping. De kamer waar zij en mister Leefolt slapen, aan de achterkant, is vrij groot, maar de kamer van Baby Girl is piepklein. De eetkamer en de woonkamer zijn en suite. Twee wc's, een hele opluchting, want ik heb in huizen gewerkt met wel vijf of zes wc's. Dan maak je de hele dag alleen maar toiletpotten schoon. Miss Leefolt betaalt me niet meer dan vijftien negentig cent per uur, minder dan ik in jaren heb gebeurd. Maar na Treelores dood moest ik nemen wat ik kon krijgen. De huisbaas eiste z'n geld. En ook al is 't klein, miss Leefolt heeft iets van dat huisje gemaakt. Ze is heel handig met de naaimachine. Als ze iets niet nieuw kan kopen, neemt ze een lapje blauwe stof en maakt ze er een hoes van.

De deurbel gaat en ik doe open.

'Hallo, Aibileen,' zegt miss Skeeter, want zij is zo iemand die tegen de hulp praat. 'Hoe gaat het?'

'Hallo, miss Skeeter. Het gaat goed, hoor. Jeetje, wat is 't warm buiten.'

Miss Skeeter is heel lang en mager. Ze heeft geel haar, kortgeknipt boven d'r schouders, want het kroest. Ze is ongeveer drieëntwintig, net als miss Leefolt en de anderen. Ze legt d'r handtas op een stoel en ze frunnikt een beetje aan haar kleren. Ze draagt een wit kanten bloesje, dichtgeknoopt alsof ze een non is, en platte schoenen, zodat ze niet nóg langer lijkt, neem ik aan. Haar blauwe rok is te breed rond de taille. Miss Skeeter ziet er altijd uit alsof iemand anders haar heeft verteld wat ze aan moet.

Ik hoor miss Hilly en d'r moeder, miss Walters, stoppen op de oprit en toeteren. Miss Hilly woont nog geen tien stappen verderop, maar ze neemt altijd de auto. Ik laat haar binnen en ze loopt straal langs me heen, en ik bedenk dat het een goed moment is om Mae Mobley wakker te maken uit haar middagdutje.

Zodra ik de kinderkamer binnenkom, begint Mae Mobley naar me te lachen. Ze strekt d'r mollige armpjes naar me uit.

'Ben je al wakker, Baby Girl? Waarom heb je me niet geroepen?'

Ze lacht en danst vrolijk rond in d'r bedje totdat ik 'r optil. Ik geef haar een dikke knuffel. Ik durf te wedden dat ze geen knuffels meer krijgt als ik eenmaal naar huis ben. Het gebeurt regelmatig dat ze keihard ligt te huilen in d'r bedje als ik op m'n werk kom. Miss Leefolt is druk bezig achter de naaimachine en rolt met d'r ogen alsof ze een zwerfkast is die klem zit tussen de hordeur. Miss Leefolt tut zich elke dag op, moet je weten. Ze is altijd opgemaakt, en ze heeft een carport en een koelkast met dubbele deuren en ingebouwde vriezer. Als ze boodschappen doet in de Jitney 14 zou je nooit denken dat ze iemand is die d'r kleintje eindeloos laat huilen in d'r bedje. Maar de hulp weet dat soort dingen altijd.

Vandaag is 't gelukkig een goede dag. Mijn kleine meisje grijnst van oor tot oor.

Ik zeg: 'Aibileen.'

Zij zegt: 'Ai-bee.'

Ik zeg: 'Houdt van.'

Zij zegt: 'Houdt van.'

Ik zeg: 'Mae Mobley.'

Zij zegt: 'Ai-bee.' En dan kirt ze van 't lachen. Ze is apetrots dat ze kan praten, en ik moet zeggen: 't is de hoogste tijd. Treelore deed ook geen mond open totdat-ie twee was. Maar tegen de tijd dat-ie in de derde klas zat, praatte hij beter als de president van de Verenigde Staten; hij kwam thuis met woorden als 'vervoeging' en 'parlementair'. Nog weer later speelden we ons eigen spel, dan gaf ik hem een heel simpel woord en moest hij 't op een deftige manier zeggen. Ik zei bijvoorbeeld 'kat', en dan kwam hij met 'viervoetig huisdier', en ik zei 'mixer' en hij 'mengen kloptoestel'. Op een dag gaf ik hem 't merk Crisco, van dat bakvet. Hij krabde zich achter z'n oren. Hij kon gewoon niet geloven dat ik 't spel had gewonnen met zo'n doodsimpel woord als Crisco. Het werd ons eigen geheime grapje, iets waarvan je echt niks mooiers kon maken, al deed je nog zo je best. We begonnen z'n vader Crisco te noemen, want er zijn geen mooie woorden voor een kerel die z'n gezin in de steek laat. Plus dat 't een vent van niks was, de ergste slapjanus die je ooit hebt gekend.

Ik draag Mae Mobley naar de keuken en zet haar in d'r kinderstoel. Intussen denk ik aan de twee klusjes die ik vandaag nog moet doen

omdat miss Leefolt anders kwaad wordt: de servetten die beginnen te rafelen apart leggen en 't tafelzilver weer netjes rangschikken in 't buffet. Ik vrees dat ik 't moet doen terwijl de dames er zijn.

Ik ga naar de eetkamer met een schaal gevulde eieren. Miss Leefolt zit aan 't hoofd van de tafel en links van haar miss Hilly Holbrook en miss Hilly's moeder, miss Walters, die miss Hilly behandelt alsof ze een vod is. En rechts van miss Leefolt zit miss Skeeter.

Ik ga rond met de eieren, te beginnen bij miss Walters omdat ze de oudste is. Het is warm in de kamer, maar zij heeft een dikke bruine trui om d'r schouders geslagen. Ze pakt een ei en laat 't bijna vallen, want ze heeft die beefziekte. Dan ga ik naar miss Hilly en ze glimlacht en neemt er twee. Miss Hilly heeft een rond gezicht en donkerbruin haar in een suikerspin. Haar huid is vrij donker, met sproeten en moedervlekken. Ze draagt vaak rode ruitjes. En d'r achterste begint uit te dijen. Omdat het vandaag zo warm is, draagt ze een rode, mouwloze jurk, recht, niet getailleerd. Ze is zo'n volwassen dame die zich nog kleedt als een klein meisje, met grote strikken en bijpassende hoedjes en dergelijke. Ik mag d'r niet.

Ik loop door naar miss Skeeter, maar ze trekt d'r neus naar me op en zegt: 'Nee, dank je,' want ze eet geen eieren. Dat vertel ik miss Leefolt elke keer dat ze 't bridgeclubje krijgt en toch laat ze me die eieren maken. Ze is bang dat miss Hilly anders de pest in heeft.

Tot slot doe ik miss Leefolt. Zij is de gastvrouw, dus krijgt ze pas als laatste haar eieren. Zodra ik klaar ben, zegt miss Hilly: 'Nou graag,' en ze grist nog twee eieren van de schaal. Het verbaast me niet eens.

'Raad eens wie ik tegenkwam in de schoonheidssalon?' zegt miss Hilly tegen de dames.

'Nou?' vraagt miss Leefolt.

'Celia Foote. En weet je wat ze me vroeg? Of ze dit jaar kan helpen met het benefietfeest.'

'Mooi,' zegt miss Skeeter. 'We kunnen best wat hulp gebruiken.'

'Maar niet zo hard. Dat heb ik gezegd, ik zeg: "Celia, om mee te kunnen doen moet je lid zijn van de League of sponsor van het feest." Wat denkt ze wel niet? Dat de Jackson League zomaar iedereen toelaat?'

'We nemen dit jaar toch ook niet-leden? Omdat het evenement zo groot is geworden?' vraagt miss Skeeter.

‘Jawel,’ zegt miss Hilly, ‘maar dat ga ik háár niet vertellen.’

‘Ik vind het onvoorstelbaar dat Johnny met zo’n ordinaire snol is getrouwd,’ zegt miss Leefolt en miss Hilly knikt. Ze begint de kaarten te delen.

Ik ga rond met de kipsalade en de hamsandwiches, en ik kan ’t niet helpen dat ik hoor wat ze zeggen. Er zijn maar drie dingen waar die dames over praten: d’r kinderen, d’r kleren en d’r vriendinnen. Ik hoor ’t woord ‘Kennedy’, maar ik weet dat ze ’t nooit over politiek hebben. Ze hebben ’t erover wat miss Jackie aan had op teevee.

Als ik bij miss Walters kom, neemt ze niet meer dan een miezerige halve sandwich.

‘Mama,’ gilt miss Hilly tegen miss Walters, ‘neem nog een sandwich. Je bent zo mager als een telefoonpaal.’ Ze kijkt naar de anderen. ‘Ik blijf tegen haar zeggen dat ze Minny gewoon moet ontslaan als ze niet kan koken.’

Ik spits m’n oren. Ze hebben het over de hulp. Minny is m’n beste vriendin.

‘Minny kan best koken,’ zegt de ouwe miss Walters. ‘Ik heb gewoon niet meer zoveel trek als vroeger.’

Minny is zo ongeveer de beste kokkin van heel Hinds County, wat zeg ik, misschien wel van heel Mississippi. De Junior League komt elke herfst naar d’r toe en dan willen ze dat Minny tien karamelcakes bakt die ze kunnen veilen. Ze zou de meest felbegeerde hulp van de staat moeten zijn. Het probleem is alleen dat Minny niet op d’r mondje is gevallen. Ze is brutaal. De ene dag is ’t de blanke manager van de Jitney Jungle-kruidenier, de volgende d’r man, en de blanke mevrouw bij wie ze in dienst is krijgt elke dag een veeg uit de pan. De enige reden dat ze al zo lang bij miss Walters werkt, is dat miss Walters zo doof als een kwartel is.

‘Volgens mij ben je ondervoed, mama!’ schreeuwt miss Hilly. ‘Minny geeft je niets te eten zodat ze zelfs de laatste erfstukken nog kan stelen.’ Miss Hilly zit verontwaardigd te puffen in d’r stoel. ‘Ik ga naar het toilet. Letten jullie een beetje op mijn moeder? Straks valt ze nog dood neer van de honger.’

Als miss Hilly weg is, zegt miss Walters heel zacht: ‘Ja, dat zou je wel willen, hè?’

Ze doen allemaal alsof ze niks hebben gehoord. Ik moet Minny van-

avond effe bellen en 'r vertellen wat miss Hilly heeft gezegd.

In de keuken zit Baby Girl in d'r kinderstoel en d'r hele gezicht is ondergekliederd met paars sap. Zodra ik binnenkom begint ze te grijnzen. Ze vindt 't niet erg om in d'r eentje in de keuken te zitten, maar ik vind 't vervelend om haar zo lang alleen te laten. Ik weet dat ze stilletjes naar de deur zit te staren tot ik weer terugkom.

Ik aai over d'r zachte bolletje en ga terug om de ijs thee in te schenken. Miss Hilly zit weer aan tafel, en zo te zien windt ze zich nu weer ergens anders over op.

'O, Hilly, ik wilde dat je het gastentoilet gebruikte,' zegt miss Leefolt, terwijl ze d'r kaarten schikt. 'Aibileen maakt achter pas na de lunch schoon.'

Hilly tilt haar kin op. Dan doet ze zo'n 'ahem' van haar. Ze is er heel goed in om fijntjes haar keel te schrapen zodat iedereen naar d'r luistert, maar zonder dat ze doorhebben hoe ze 't voor elkaar krijgt.

'Maar de hulp maakt gebruik van het gastentoilet,' zegt miss Hilly.

Niemand zegt iets, het blijft een hele tijd stil.

Dan knikt miss Walters en legt ze het de anderen uit. 'Ze is ontdaan omdat die negerin binnen naar de wc gaat en wij ook.'

O nee, niet weer dat gedoe. Ik sta voor 't buffet om 't zilver in de la netjes neer te leggen, en ze kijken allemaal naar mij, dus ik weet dat 't tijd is om weg te gaan. Al voordat ik de laatste lepel kan opbergen, krijg ik zo'n blik van miss Leefolt. Ze zegt: 'Ga eens verse thee halen, Aibileen.'

Ik doe wat ze zegt, al zijn de glazen nog tot de rand gevuld.

Ik hang even rond in de keuken, want ik heb er niks meer te doen. Ik moet in de eetkamer zijn om door te gaan met 't zilver. En ik moet vandaag ook nog de servetten uitzoeken, maar 't kastje waar ze leggen staat in de hal, pal naast de deur van de eetkamer. Ik heb geen zin om langer te blijven alleen maar omdat miss Leefolt wil kaarten.

Ik wacht een paar minuten, haal een doek over het aanrecht. Ik geef Baby Girl nog wat ham en ze propt 't in d'r mond. Pas na een hele tijd loop ik op m'n tenen naar de hal; ik bid dat niemand me ziet.

Alle vier hebben ze een sigaret in d'r ene hand en de kaarten in de andere. 'Elizabeth, als je kon kiezen,' hoor ik miss Hilly zeggen, 'zou je dan niet liever hebben dat ze buiten haar behoefte doet?'

Heel stilletjes trek ik de la met servetten open, eerder bang dat miss Leefolt me zal zien dan voor wat ze zeggen. Het is niet nieuw voor me. Overal in de stad hebben ze een apart toilet voor zwarten, net als in de meeste huizen. Maar ik kijk toch naar ze en ik zie dat miss Skeeter naar mij kijkt. Ik verstijf, want ik ben als de dood dat ik erbij ben.

‘Ik bied harten,’ zegt miss Walters.

‘Ik weet het niet,’ zegt miss Leefolt, en ze kijkt met een frons naar d’r kaarten. ‘Raleigh is nog maar net met zijn eigen bedrijf begonnen en het duurt nog een halfjaar voordat de aangiftes de deur uit moeten. We zitten momenteel echt heel krap.’

Miss Hilly praat langzaam, alsof ze glazuur over een cake strijkt. ‘Zeg maar gewoon tegen Raleigh dat jullie elke stuiver die jullie aan die wc uitgeven terugverdienen als jullie dit huis verkopen.’ Ze knikt alsof ze ’t helemaal eens is met wat ze zelf heeft gezegd. ‘Alle huizen die ze bouwen zonder aparte voorzieningen voor de dienstmeid? Dat is gewoon gevaarlijk. Iedereen weet dat ze andere ziektes hebben dan wij. Ik doubleer.’

Ik pak een stapel servetten. Ik weet niet waarom, maar opeens wil ik heel graag horen wat miss Leefolt erop te zeggen heeft. Zij is m’n baas. Ik denk dat iedereen wil weten hoe of de baas over je denkt.

‘Het zou erg prettig zijn,’ zegt miss Leefolt, en ze neemt een trekje van d’r sigaret, ‘als ze niet meer het toilet in huis hoeft te gebruiken. Ik bied drie schoppen.’

‘Dat is nou precies waarom ik het Sanitair Initiatief voor de Huishoudelijke Hulp heb opgesteld,’ zegt miss Hilly. ‘Een maatregel om ziektes te voorkomen.’

Ik ben zelf verbaasd dat m’n keel opeens dichtzit. Het is jammer dat ik al heel lang geleden heb geleerd om m’n mond te houden.

Miss Skeeter kijkt verward. ‘Het sanitair... wát?’

‘Een wet die voorschrijft dat elk huis een apart toilet moet hebben voor de zwarte hulp. Ik heb zelfs contact opgenomen met de directeur-generaal van de Dienst voor de Volksgezondheid om te vragen of hij het voorstel wil steunen. Ik pas.’

Miss Skeeter kijkt met een frons naar miss Hilly. Ze legt haar kaarten open op tafel en zegt heel nuchter: ‘Misschien moeten we gewoon voor jou buiten een wc aanleggen, Hilly.’

En goeie genade, wat wordt ’t stil in die kamer.

Miss Hilly zegt: 'Ik vind dat je geen grapjes hoort te maken over de situatie met de kleurlingen. Niet als je aan wilt blijven als redacteur van de nieuwsbrief, Skeeter Phelan.'

Miss Skeeter lacht zo'n beetje, maar ik kan goed merken dat ze 't niet grappig vindt. 'Wat, zou je me... eruit schoppen? Omdat ik het niet met je eens ben?'

Miss Hilly trekt een wenkbrauw op. 'Ik zal alles doen wat nodig is om onze stad te beschermen. Jij bent, mama.'

Ik ga naar de keuken en ik kom er pas weer uit als ik de deur achter miss Hilly hoor dichtvallen.

Als ik weet dat miss Hilly weg is, leg ik Mae Mobley in de box, en ik sleep de vuilnisbak naar buiten, want vandaag komt de vuilniswagen. Aan 't eind van de oprit rijden miss Hilly en d'r geschifte mama bijna over me heen in hun auto. Ze roepen heel vriendelijk dat 't ze spijt. Ik ga weer naar binnen, blij dat ik niet allebei m'n benen gebroken heb.

Ik kom terug in de keuken en daar staat miss Skeeter. Ze leunt tegen 't aanrecht en ze kijkt heel ernstig, nog ernstiger dan anders.

'Hallo, miss Skeeter. Kan ik iets voor u betekenen?'

Ze kijkt naar de oprit, waar miss Leefolt door het raampje van de auto met miss Hilly staat te praten. 'Nee, ik... ik wacht gewoon even.'

Ik droog een dienblad af met een theedoek. Als ik snel even opzij kijk, zie ik dat ze nog steeds met zorgelijke ogen naar buiten staart. Ze lijkt niet op andere dames doordat ze zo groot is. Ze heeft heel hoge jukbeenderen. Blauwe ogen, bijna altijd neergeslagen, zodat 't lijkt alsof ze heel verlegen is. Het is stil, afgezien van de kleine radio op het aanrecht, die is afgestemd op de gospelzender. Ik wou dat ze wegging.

'Luister je naar de preek van predikant Green?' vraagt ze.

'Ja, mevrouw.'

Miss Skeeter glimlacht een beetje. 'Dat doet me zo denken aan mijn kindermisje van vroeger.'

'Ja, ik heb Constantine gekend,' zeg ik.

Nu draait miss Skeeter haar ogen van 't raam naar mij. 'Zij heeft me grootgebracht, wist je dat?'

Ik knik, en ik wou dat ik niks had gezegd. Ik weet veel te veel van die situatie.

‘Ik heb geprobeerd het adres van haar ouders in Chicago te achterhalen,’ zegt ze, ‘maar niemand kan me iets vertellen.’

‘Ik heb ’t ook niet, mevrouw.’

Miss Skeeter richt d’r ogen weer op ’t raam, op miss Hilly’s Buick. Ze schudt haar hoofd, een klein beetje maar. ‘Aibileen, wat er vanmiddag werd gezegd... Wat Hilly zei, bedoel ik...’

Ik pak een koffiekopje en begin het heel grondig af te drogen.

‘Zou jij weleens willen dat je... dingen kon veranderen?’

En ik kan ’t niet helpen, ik kijk d’r recht aan. Want da’s de stomste vraag die ik ooit heb gehoord. Ze trekt een heel vies gezicht, alsof ze zout in d’r koffie heeft gedaan in plaats van suiker. Ik draai me om naar de afwas, zodat ze niet kan zien dat ik met m’n ogen rol.

‘O nee, mevrouw, alles is prima zo.’

‘Maar dat geklets van daarnet, over een *wc...*’ en net als ze dat zegt komt miss Leefolt de keuken binnen.

‘O, daar ben je, Skeeter.’ Ze kijkt ons allebei een beetje raar aan. ‘Sorry... stoor ik soms?’ We staan daar allebei te staan en vragen ons af wat ze heeft gehoord.

‘Ik moet ervandoor,’ zegt miss Skeeter. ‘Tot morgen, Elizabeth.’ Ze doet de achterdeur open en zegt: ‘Bedankt voor de lunch, Aibileen,’ en dan is ze weg.

Ik ga naar de eetkamer en begin de tafel af te ruimen. En ja hoor, ik wist ’t, miss Leefolt komt achter me aan, met ’t glimlachje op d’r gezicht waaraan ik kan zien dat ze zich ergert. Ze steekt d’r nek uit alsof ze me iets wil vragen. Ze houdt er niet van dat ik met d’r vriendinnen praat waar zij niet bij is. Ze wil altijd weten wat we zeggen. Ik loop straal langs d’r heen naar de keuken, zet Baby Girl in d’r kinderstoel en begin de oven schoon te maken.

Miss Leefolt loopt weer als een hondje achter me aan, bekijkt een blik Crisco, zet ’t weer neer. Baby Girl strekt d’r armpjes uit naar d’r moeder om opgetild te worden, maar miss Leefolt doet alsof d’r neus bloedt en maakt een kastje open. Dan knalt ze het deurtje dicht en maakt ze een ander kastje open. Op ’t eind blijft ze gewoon staan. Ik lig op m’n handen en knieën. Nog even en m’n hoofd steekt zo ver in de oven dat ’t lijkt alsof ik m’n eigen wil vergassen.

‘Zo te zien hadden jij en miss Skeeter een heel ernstig gesprek.’

‘Nee, mevrouw, ze... ze vroeg gewoon of ik oude kleren wilde hebben,’ zeg ik, en ’t klinkt alsof het van de bodem van een put komt. M’n armen zijn nu al vet. Het stinkt er als een oksel. In een mum van tijd loopt het zweet in straaltjes over m’n neus en elke keer dat ik ’t wegpoets, krijg ik een veeg smeer in m’n gezicht. Het moet de ergste plek van de wereld zijn, in een oven. Zit je erin, dan ben je of aan ’t schoonmaken of je wordt gebraden. Ik weet gewoon dat ik vannacht weer ga dromen dat ik vastzit in een oven en dat ’t gas wordt opengedraaid. Toch hou ik m’n hoofd in dat smerige gat, want ik ben overal liever dan dat ik antwoord moet geven op miss Leefolts vragen over wat miss Skeeter tegen me probeerde te zeggen. Vragen of ik dingen wil veranderen.

Na een tijdje loopt miss Leefolt snuivend naar buiten. Ze gaat natuurlijk kijken waar ze de nieuwe wc voor de zwarte hulp neer kan zetten.

2

Je hebt 't niet in de gaten als je d'r woont, maar Jackson, in Mississippi, heeft tweehonderdduizend inwoners. Ik zie dat aantal in de krant staan, en dan vraag ik m'n eigen af: waar wonen die mensen dan allemaal? Onder de grond? Want ik ken zowat iedereen aan mijn kant van de brug en ook nog een hoop blanke gezinnen, en als je die bij mekaar optelt kom je echt niet aan tweehonderdduizend.

Zes dagen per week neem ik de bus over de Woodrow Wilson Bridge naar waar miss Leefolt en al d'r blanke vrienden wonen, een wijk die Belhaven heet. Pal naast Belhaven heb je 't centrum, waar de regering zit. Het Capitool is heel groot, en mooi van buiten maar ik ben d'r nooit binnen geweest. Ik vraag me af wat ze betalen om die tent schoon te houden.

Vorbij Belhaven heb je 't witte Woodland Hills, en dan Sherwood Forest, kilometers vol grote eiken waar 't mos van omlaag hangt. Daar woont nog niemand, maar als blanken ergens anders willen gaan wonen dan ligt 't er. Daarna komt 't platteland, waar miss Skeeter woont, op de Longleaf-katoenplantage. Zij weet 't niet, maar in 1931 heb ik er katoen geplukt, tijdens de crisisjaren, toen we niks te eten hadden behalve de kaas die je van de staat kreeg.

Jackson is dus één grote witte wijk na de andere, en langs de weg worden nieuwe gebouwd. Maar 't gekleurde deel van de stad, wij dus, is een grote mierenhoop met land van de staat eromheen en dat is niet te koop. Als onze bevolking groeit, kunnen we nergens heen. Ons deel van de stad wordt alleen dikker.

Ik neem die middag bus zes, die van Belhaven naar Farish Street gaat. Er zitten vandaag alleen maar hulpen in, onderweg naar huis in ons witte uniform. We kletsen en lachen met mekaar alsof de bus van ons is – niet

dat we er last van hebben als er blanken in zitten, want dankzij miss Parks mogen we tegenwoordig zitten waar we willen – en 't is gezellig.

Ik zie Minny op de achterbank zitten. Minny is klein en dik, en ze heeft glanzende zwarte krullen. Ze zit met d'r benen wijd gespreid en d'r dikke armen over elkaar. Ze is zeventien jaar jonger als ik. Waarschijnlijk kan Minny die hele bus boven haar hoofd tillen, als ze 't wilde. Ik bof dat zo'n oud mens als ik haar als vriendin heeft.

Ik ga op 't bankje voor haar zitten, draai me om en luister. Iedereen luistert als Minny een verhaal vertelt.

'... dus zeg ik: "miss Walters, de mensen willen uw blote witte achterste niet zien, en mijn zwarte trouwens ook niet. Kom naar binnen en trek een onderbroek en kleren aan."

'Op de veranda aan de straatkant? In d'r nakie?' vraagt Kiki Brown.

'D'r billen hangen op d'r knieën.'

De hele bus lacht en grinnikt en schudt d'r hoofd.

'Jeetje, dat mens is echt gek,' zegt Kiki. 'Ik snap niet hoe 't komt dat jij altijd de gekken hebt, Minny.'

'O, is die miss Patterson van jou soms niet gek?' zegt Minny tegen Kiki. 'Als je 't mijn vraagt, is zij erelid van de club van gekke dames.' De hele bus ligt nu in een deuk, want Minny kan 't niet hebben dat andere mensen slechte dingen zeggen over háár blanke mevrouw, dat mag ze alleen zelf. Het is haar baan, dus zij heeft 't alleenrecht.

De bus steekt de brug over en maakt de eerste stop in de kleurlingenwijk. Een stuk of tien hulpen stappen uit. Ik ga op de vrije plek naast Minny zitten. Ze glimlacht en geeft me een por met haar elleboog. Dan leunt ze ontspannen achterover, want voor mij hoeft ze geen show op te voeren.

'Hoe gaat-ie? Moest je vanochtend plooitjes strijken?'

Ik lach, knik. 'Ik heb er anderhalfuur over gedaan.'

'Zeg, wat heb je miss Walters vanmiddag bij de bridgeclub te eten gegeven? Ik ben de hele ochtend bezig geweest om een karamelcake voor dat malle mens te maken en ze wou er geen hap van eten.'

Dat doet me denken aan wat miss Hilly vanmiddag aan tafel zei. Wat elke andere blanke dame zegt kan ons niet bommen, maar we willen allemaal weten of miss Hilly iets tegen ons heeft. Ik weet alleen niet hoe ik 't moet zeggen.

Ik kijk uit 't raam en zie 't ziekenhuis voor zwarten voorbijgaan, met 't fruitstalletje. 'Volgens mijn hoorde ik miss Hilly er iets over zeggen, dat d'r mama zo mager wordt.' Ik zeg 't zo voorzichtig mogelijk. 'Ze zei dat ze misschien wel ondergevoed was.'

Mিনny kijkt me aan. 'O, ja?' Alleen al door de naam knijpt ze d'r ogen tot spleetjes. 'En wat had miss Hilly nog meer te zeggen?'

Ik kan 't maar beter gewoon zeggen. 'Ik denk dat ze je probeert te pakken, Minny. Zorg maar... zorg maar dat je extra voorzichtig met d'r bent.'

'Miss Hilly moet extra voorzichtig zijn met m'ijn. Wat zegt ze nou, dat ik niet kan koken? Zegt ze dat dat ouwe gratenpakhuis niet eet omdat ik niks kan maken wat ze lekker vindt?' Minny gaat staan en hijst haar tas omhoog over haar arm.

'Het spijt me, Minny, ik vertel 't je alleen maar zodat je kunt zorgen dat je bij d'r...'

'Als ze 't ooit in m'n gezicht durft te zeggen, maak ik gehakt van d'r.' Briesend loopt ze het trapje af.

Ik kijk haar na door het raam, zie dat ze stampend naar huis loopt. Miss Hilly is niet iemand met wie je ruzie wil hebben. Goeie genade, misschien had ik gewoon m'n mond moeten houden.

Een paar ochtenden later stap ik uit de bus en ik loop 't eindje naar miss Leefolts huis. Voor 't huis staat een oude truck geparkeerd. Er zitten twee donkere mannen in. De een drinkt een kop koffie en de andere slaapt, zittend en wel. Ik loop erlangs, naar de keuken.

Mister Raleigh Leefolt is nog thuis, en dat komt bijna nooit voor. De keren dat-ie thuis is, lijkt 't altijd net alsof hij de minuten telt totdat-ie weg kan gaan. Ook op zondag. Maar vandaag maakt hij ruzie.

'Dit is verdomme mijn huis en ik betaal voor alles wat erin gaat!' schreeuwt mister Leefolt.

Miss Leefolt staat achter hem, met 't glimlachje dat betekent dat ze niet blij is. Ik verstop me op de wc. Het is nu twee dagen geleden dat ze 't over die wc hadden en ik had gehoopt dat 't afgelopen was. Mister Leefolt doet de achterdeur open om naar de truck voor het huis te kijken, en knalt 'm weer dicht.

'Ik zie de nieuwe kleren door de vingers, al die stomme uitstapjes naar

New Orleans met die vriendinnen van je, maar dit pik ik niet!

‘Maar het verhoogt de waarde van het huis. Hilly heeft het zelf gezegd!’ Ik sta nog steeds in de wc, maar ik kan bijna horen dat miss Leefolt probeert de grijns op d’r gezicht te houden.

‘We kunnen het niet betalen! En we laten ons niet commanderen door de Holbrooks!’

Het blijft een tijdje heel stil. Dan hoor ik *pets-pets*, kleine voetjes in een pyjama.

‘Pappie?’

Ik kom uit de wc en loop de keuken binnen, want Mae Mobley is mijn taak.

Mister Leefolt is al op z’n hurken gaan zitten. De glimlach op zijn gezicht lijkt wel van rubber. ‘Zal ik je wat vertellen, schatje?’

Ze glimlacht terug. Ze wacht op een verrassing.

‘Jij kunt niet gaan studeren, maar je mama’s vriendinnen hoeven tenminste niet dezelfde wc te gebruiken als de dienstmeid.’

Hij loopt briesend weg en slaat de deur zo hard achter zich dicht dat Mae Mobley met d’r ogen knippert.

Miss Leefolt kijkt naar haar en steekt vermanend haar wijsvinger op. ‘Mae Mobley, je weet dat je niet uit je bedje mag klimmen!’

Baby Girl kijkt naar de deur die haar vader heeft dichtgesmeten, dan omhoog naar ’t boze gezicht van d’r mama. Ik zie dat m’n kleintje slikt, dat ze heel erg haar best doet om niet te huilen.

Snel loop ik langs miss Leefolt heen om Baby Girl op te tillen. Ik fluister: ‘Laten we naar de zitkamer gaan en met de pratende ezel spelen. Wat zegt de ezel?’

‘Ze komt steeds uit bed. Ik heb haar vanochtend al drie keer terug moeten leggen.’

‘Omdat ze verschoond moet worden. Oeioei!’

Miss Leefolt schudt haar hoofd, zegt: ‘O, ik wist niet...’ Maar ze staart al uit het raam naar de truck.

Ik loop naar de kinderkamer, zo boos dat ik stamp. Baby Girl heeft sinds gisteravond acht uur in bed gelegen, nogal wiesde dat ze dan verschoond moet worden! Laat miss Leefolt maar een keer in d’r eigen viezigheid van twaalf uur geen wc gaan zitten zonder uit bed te komen!

Ik leg Baby Girl op de commode en probeer m'n boosheid binnen te houden. Baby Girl staart me aan terwijl ik haar luier verschoon. Dan steekt ze d'r handje uit. Ze raakt heel zacht m'n mond aan.

'Mae Mo stout,' zegt ze.

'Nee, schatje, je bent niet stout geweest,' zeg ik, en ik strijk d'r haar naar achteren. 'Je bent lief. Heel lief.'

Ik woon op Gessum Avenue, daar huur ik al sinds 1942. Je zou kunnen zeggen dat Gessum karakter heeft. De huizen zijn allemaal klein, maar elke voortuin is anders – er zijn zielige bij, zonder gras, net als de kale knikker van een ouwe man. In andere tuinen staan azalea's en rozen, met dik groen gras. Mijn tuin zit er zo'n beetje tussenin.

Ik heb een paar cameliastruiken aan de voorkant. In m'n gras zit nog steeds een grote gele vlek waar Treelores pick-up na het ongeluk drie maanden heeft gestaan. Ik heb geen bomen. Nee, dan de achtertuin, dat lijkt wel de Hof van Eden. Daar heeft m'n buurvrouw, Ida Peek, een moestuin.

Ida's achtertuin mag geen naam hebben, want die ligt vol met rotzooi van d'r man – motorblokken en oude koelkasten en autobanden. Hij zegt dat-ie die dingen op gaat knappen, maar hij doet er niks mee. Dus ik zeg tegen Ida dat ze best aan mijn kant een moestuin mag aanleggen. Zo hoeft ik geen gras te maaien en zij laat me plukken wat ik nodig heb; dat scheelt me wel twee of drie dollar per week. Ze maakt in wat we niet eten en ik krijg weckflessen voor de winter. Lekker koolraap, aubergines, kilo's okra, allerlei soorten pompoen. Ik weet niet hoe ze 't ongedierte weghoudt uit d'r tomaten, maar 't lukt. En ze zijn heerlijk.

Die avond regent 't pijpenstelen. Ik pak een pot met Ida Peeks kool met tomaat en ik eet het laatste stukje maïsbrood. Dan ga ik zitten om m'n financiën te bekijken, want d'r zijn twee dingen gebeurd: de prijs van het buskaartje is verhoogd naar vijftien cent en m'n huur is omhoog gegaan naar negenentwintig dollar. Ik werk van acht tot vier voor miss Leefolt, zes dagen per week behalve op zaterdag. Ze betaalt me elke vrijdag drieënveertig dollar, \$172 per maand. Als ik de elektriciteit, 't water, 't gas en de telefoon heb betaald, hou ik dertien dollar en vijftig cent per week over voor m'n boodschappen, m'n kleren, de kapper en de bus

naar de kerk. Dan moeten de rekeningen nog op de bus, en een postzegel kost tegenwoordig een stuiver. En m'n werkschoenen zijn zo dun geworden, ze zijn op sterven na dood. Maar een nieuw paar kost zeven dollar, dus dan moet ik kool met tomaten eten totdat ik in een konijn verander. Godzijdank heb ik Ida Peek, anders zou ik niks te eten hebben.

De telefoon gaat, en ik schrik me rot. Voordat ik hallo kan zeggen, hoor ik Minny al praten. Ze moest vanavond tot laat werken.

'Miss Hilly stuurt miss Walters naar 't tehuis voor oude dames. Ik moet op zoek naar een nieuwe baan. En weet je wanneer 't gaat gebeuren? Volgende wéék.'

'O néé, Minny.'

'Ik ben al op zoek, ik heb vandaag tien dames gebeld. Geen greintje belangstelling.'

Het verbaast me niet, triest maar waar. 'Ik vraag miss Leefolt morgenochtend of zij iemand weet die hulp nodig heeft.'

'Wacht effe,' zegt Minny. Ik hoor de oude miss Walters praten en dan zegt Minny: 'Waar ziet u me voor aan? Een chauffeur? Ik breng u niet in de stromende regen naar een club buiten de stad.'

Op stelen na is een grote mond opzetten 't ergste wat je voor je carrière als hulp kunt doen. Maar ja, ze kan zo lekker koken, en soms maakt dat alles goed.

'Wees maar niet bang, Minny. We vinden wel iemand die net zo stokdoof is als miss Walters.'

'Miss Hilly heeft laten vallen dat ik maar voor haar moet komen werken.'

'Wát?' zeg ik zo streng als ik kan. 'Nou moet je effe goed naar me luisteren, Minny. Ik steun je nog liever zelf dan dat ik je voor dat kreng laat werken.'

'Denk je nou echt dat ik achterlijk ben, Aibileen? Dan kan ik net zo goed voor de kkk gaan werken. En je weet dat ik nooit Yule Mays baan zou inpikken.'

'Hè, wat naar voor je.' Ik word gewoon zo nerveus als 't met miss Hilly te maken heeft. 'Ik bel miss Caroline van Honeysuckle om te vragen of zij iemand weet. En ik bel miss Ruth. Die is zo aardig dat je hart ervan zou breken. Ze ruimde 's ochtends altijd 't hele huis op, zodat ik

niks hoefde te doen behalve haar gezelschap houden. D'r man is overleden aan roodvonk, mm-hmm.'

'Bedankt, A. Kom op, miss Walters, eet nou een sperzieboon, doe 't voor mijn.' Minny zegt dag en hangt op.

De volgende ochtend staat die groene truck er weer. Er wordt al gehamerd, maar vandaag loopt mister Leefolt niet te tieren. Hij zal wel weten dat hij de strijd al had verloren voordat 't begon.

Miss Leefolt zit aan de keukentafel in d'r blauwe ochtendjas en ze is aan de telefoon. Baby Girls hele gezicht zit onder de rode jam, en ze hangt aan d'r moeders knieën en probeert haar aandacht te trekken.

'Goeiemorgen, Baby Girl,' zeg ik.

'Mama! Mama!' zegt ze, en ze probeert op miss Leefolts schoot te klimmen.

'Nee, Mae Mobley.' Miss Leefolt duwt haar weg. 'Mama is aan de telefoon. Laat mama praten.'

'Mama, optillen,' jengelt Mae Mobley en ze strekt haar armpjes uit. 'Mae Mo optillen.'

'Stil,' fluistert miss Leefolt.

Ik til Baby Girl heel snel op en loop naar de gootsteen, maar ze blijft omkijken en jengelen. 'Mama, máma!'

'Precies zoals jij het zei,' zegt miss Leefolt in de telefoon. 'Als we op een dag gaan verhuizen, verhoogt het de waarde van het huis.'

'Kom op, Baby Girl, hou je handen onder de kraan.'

Maar Baby Girl wriemelt. Ik probeer d'r handjes in te zepen, maar ze draait en kronkelt en ze glipt zo uit m'n armen. Ze rent naar d'r mama en steekt haar kin omhoog en dan geeft ze een keiharde ruk aan 't snoer van de telefoon. De hoorn schiet uit miss Leefolts hand en klettert op de vloer.

'Mae Mobley!' roep ik.

Ik ren naar haar toe maar miss Leefolt is me voor. Haar lippen trekken weg van d'r tanden in een doodenge glimlach. Miss Leefolt geeft Baby Girl een klap op de achterkant van haar blote dij, zó hard dat ik ervan schrik.

Dan grijpt miss Leefolt Mae Mobleys arm beet, en met elk woord dat ze zegt geeft ze er een ruk aan. 'Waag het niet om nog een keer de tele-

foon aan te raken, Mae Mobley!’ zegt ze. ‘Aibileen, hoe vaak moet ik nou nog tegen je zeggen dat je haar bij me uit de buurt moet houden als ik aan de telefoon ben!’

‘Het spijt me,’ zeg ik. Ik til Mae Mobley op en probeer haar tegen me aan te drukken, maar ze huilt en haar gezicht is rood en ze verzet zich.

‘Kom op, Baby Girl, ’t valt best mee...’

Mae Mobley trekt een lelijk gezicht naar me en dan leunt ze naar achteren en wám! Ze geeft me een keiharde klap op mijn oor.

Miss Leefolt wijst op de deur en gilt: ‘Eruit, Aibileen, jullie allebei!’

Ik draag haar de keuken uit. Ik ben zo kwaad op miss Leefolt dat ik op m’n tong moet bijten. Als dat stomme mens nou eens een beetje aandacht zou geven aan d’r eigen kind, dan zou dit niet gebeuren! Op Mae Mobleys kamer ga ik in de schommelstoel zitten. Ze snikt tegen m’n schouder en ik wrijf over haar rug, blij dat ze m’n boze gezicht niet kan zien. Ik wil niet dat ze denkt dat ik boos ben op haar.

‘Gaat ’t, Baby Girl?’ fluister ik. M’n oor gloeit van d’r vuistje. Ik ben zo blij dat ze mij heeft geslagen en niet haar mama, want ik weet niet wat die vrouw haar zou hebben aangedaan. Ik kijk omlaag en zie de rode afdruk van vingers op d’r dijen.

‘Ik ben er, liefje, Aibee is bij je.’ Ik schommel en ik sus, schommel en sus.

Maar Baby Girl huilt, en ze huilt...

Rond lunchtijd, als m’n programma’s beginnen op teevée, wordt ’t stil buiten. Mae Mobley zit bij me op schoot en helpt met ’t afhalen van de bonen. Ze is nog steeds uit d’r doen van vanochtend. Ik eigenlijk ook, maar ik heb ’t zo diep weggestopt dat ik er geen last van heb.

We gaan naar de keuken en ik maak een boterham met gekookte worst voor haar. Buiten op de oprit zitten de werklui in hun truck te schaften. Ik ben blij dat ’t rustig is. Ik glimlach naar Mae Mobley en geef haar een aardbei. God, wat ben ik blij dat ik erbij was toen haar mama zo kwaad op haar was. Wat zou er zijn gebeurd als ik er níét bij was geweest? Ik moet er niet aan denken. Ze stopt de aardbei in haar mond, glimlacht terug. Volgens mijn voelt zij ’t ook.

Miss Leefolt is niet thuis, dus ik bedenk dat ik Minny misschien kan bellen bij miss Walters om te vragen of ze al werk heeft gevonden. Maar

dan wordt er op de achterdeur geklopt. Ik doe open. Het is een van de werklui. Heel oud, is-ie. Hij heeft een overall aan over een overhemd met een witte kraag.

‘Hallo, mevrouw. Zou ik misschien een glaasje water mogen?’ vraagt hij. Ik herken hem niet. Hij zal wel ergens ten zuiden van de stad wonen.

‘Tuurlijk,’ zeg ik.

Ik pak een papieren bekertje uit de kast, van toen Mae Mobley twee werd. Er staan allemaal ballonnen op. Ik weet dat miss Leefolt niet zou willen dat ik hem uit een glas laat drinken.

Hij drinkt ’t bekertje in één teug leeg en geeft het me terug. Hij heeft een heel vermoeid gezicht. Eenzaamheid in z’n ogen.

‘Wil ’t werk een beetje vlotten?’ vraag ik.

‘Nog niet echt,’ zegt hij. ‘We hebben nog steeds geen water. Ik denk dat we een leiding door moeten trekken van de straat.’

‘Wil uw collega ook iets drinken?’ vraag ik.

‘Heel graag.’ Hij knikt, en ik pak nog zo’n mal bekertje voor die vriend van hem, vul ’t bij de gootsteen.

Hij gaat er niet meteen mee naar z’n partner.

‘Neem me niet kwalijk,’ zegt hij, ‘maar waar..’ Hij staat daar een hele tijd, kijkt omlaag naar z’n voeten. ‘Waar zou ik m’n water kunnen laten?’

Hij tilt z’n hoofd op en ik kijk hem aan, en we blijven wel een minuut naar elkaar kijken. Het is een grappige toestand. Niet ha-ha grappig, maar grappig in de zin van: hè? Er zijn er twee in het huis, buiten wordt een derde aangelegd, en nog steeds is er geen plek waar die man z’n behoefte kan doen.

‘Eh...’ Ik ben nooit eerder in deze positie geweest. Die jongen, Robert, die elke twee weken de tuin doet, hij zal ’t wel doen voordat-ie komt. Maar deze manspersoon, die is oud. Z’n handen zijn heel erg gerimpeld. Zeventig jaren zorgen hebben zo veel rimpels in z’n gezicht gegroefd dat ’t wel een wegenkaart lijkt.

‘Ik ben bang dat u ’t in de bosjes moet doen, aan de achterkant,’ hoor ik mezelf zeggen, en ik wou dat ik ’t niet was. ‘Er zit daar een hond, maar die doet niks.’

‘Goed,’ zegt hij. ‘Bedankt.’

Ik kijk hem na. Hij loopt heel langzaam weg met dat bekertje water voor z'n partner.

Het hameren en graven gaat de hele middag door.

De hele volgende dag wordt er gehamerd en gegraven in de voortuin. Ik stel miss Leefolt er geen vragen over en miss Leefolt geeft niet uit d'r eigen uitleg. Ze kijkt alleen om 't uur naar buiten om te zien wat er gebeurt.

Om drie uur houdt de herrie op en de werklui stappen in hun truck en vertrekken. Miss Leefolt kijkt de truck na en slaakt een grote zucht. Dan stapt ze in d'r auto en gaat ze doen wat ze normaal gesproken doet, als ze niet de zenuwen heeft omdat er een paar kleurlingen aan 't werk zijn bij d'r huis.

Na een tijdje gaat de telefoon.

'Met het huis van...'

'Ze vertelt iedereen dat ik steel! Daarom krijg ik geen werk! Dat loe-der schildert me af als de brutaalste stelende hulp van heel Hinds County!'

'Wacht effe, Minny, rustig...'

'Voordat ik vanochtend naar m'n werk ging, ben ik naar de Renfroes geweest, op Sycamore, en miss Renfroe heeft me zowat weggejaagd. Zegt dat miss Hilly haar alles over me heeft verteld, en dat iedereen weet dat ik een kandelaar heb gestolen van miss Walters!'

Ik kan horen hoe strak ze de hoorn vasthoudt, alsof ze 't ding fijn wil knijpen. Ik hoor Kindra roepen en vraag me af waarom Minny al thuis is. Meestal gaat ze pas om vier uur naar huis.

'Ik heb niks gedaan, behalve dat ouwe mens lekker te eten geven en voor d'r zorgen!'

'Minny, ik weet dat je eerlijk bent. De Heer weet dat je eerlijk bent.'

Haar stem duikt omlaag, zoals bijen op een honingraat. 'Toen ik binnenkwam bij miss Walters was miss Hilly d'r, en ze wilde me twintig dollar geven. Ze zegt: "Pak 't aan. Ik weet dat je 't nodig hebt." En ik heb d'r bijna in d'r gezicht gespuugd. Ik heb 't niet aangepakt. Ze kan de pot op met d'r geld.' Ze begint een beetje te hijgen en zegt: 'Ik heb iets véél ergers gedaan.'

'Wat dan?'

‘Dat zeg ik niet. Ik vertel niemand van die taart. Maar ze heeft d’r verdiende loon gekregen!’ Nu begint ze te huilen en ik word helemaal koud van angst. Miss Hilly laat niet met zich spotten. ‘Ik vind echt nooit meer werk. Leroy vermoordt me...’

Op de achtergrond begint Kindra te huilen. Minny hangt op zonder dag te zeggen. Ik weet niet wat ze bedoelt met die taart. Maar goeie genade, ik ken Minny langer dan vandaag, en ’t kan niet veel goeds zijn geweest.

Die avond pluk ik loof en een tomaat in Ida’s tuin. Ik bak wat ham op en maak een beetje jus voor m’n *biscuit*. M’n haar is geborsteld en m’n roze krulspelden zitten erin, en ik heb er al lak op gespoten. Ik heb me de hele middag zorgen gemaakt over Minny. Ik moet ’t van me af zetten, anders doe ik vannacht geen oog dicht.

Ik dek de tafel en zet de keukenradio aan. De kleine Stevie Wonder zingt ‘Fingertips’. Die jongen trekt zich d’r niks van aan dat-ie zwart is. Twaalf jaar is-ie, en blind, en hij heeft een hit op de radio. Als ’t is afgelopen luister ik even naar de preek van predikant Green, en dan draai ik door naar WBLA. Ze draaien juke joint blues.

Ik hou van dat rokerige als ’t donker wordt, van die sfeer van drank, geroezemoes op de achtergrond. Het geeft me ’t gevoel dat ik een huis vol mensen heb. Ik kan ze bijna zien, wiegend in m’n keuken, dansend op de blues. Ik doe ’t plafondlicht uit en stel me voor dat we in The Raven zijn. D’r staan kleine tafeltjes met rode schemerlampjes. Het is mei of juni en warm. M’n man Clyde lacht zijn witte tanden bloot en vraagt: ‘Wil je iets drinken, schatje?’ En ik zeg: ‘Black Mary, puur en zonder ijs.’ En dan moet ik om mezelf lachen, zoals ik daar in m’n keuken zit te dagdromen, want ’t spannendste drankje dat ik ooit neem is cassis.

Memphis Minny zingt op de radio dat je mager vlees niet kunt bakken, en dan bedoelt ze dat liefde nooit blijvend is. Soms denk ik wel ’s dat ik misschien nog een andere man vind, eentje van m’n kerk. ’t Probleem is alleen dat mannen die naar de kerk gaan me eigenlijk niks doen, al hou ik nog zo veel van de Heer. Mannen die ik leuk vind blijven niet hangen nadat ze al je geld hebben uitgegeven. Die fout heb ik twintig jaar geleden gemaakt. Toen m’n man Clyde bij me wegging voor

die slet uit Farish Street, een wicht dat ze Cocoa noemen, leek 't me beter om voorgoed de deur dicht te doen voor dat soort gedoe.

Buiten kermt een kat; daardoor ben ik weer helemaal terug in m'n koude keuken. Ik zet de radio uit en doe 't licht weer aan. Ik vis m'n gebedenboek uit m'n tas. M'n gebedenboek is gewoon een blauw schrift dat ik in de winkel van Ben Franklin heb gekocht. Ik schrijf altijd met potlood, zodat ik 't kan uitgummen totdat het goed is. Ik schrijf al sinds de lagere school m'n gebeden op. Toen ik m'n juf in de zesde vertelde dat ik na de zomer niet terug zou komen naar school omdat ik m'n mama moest helpen, begon miss Ross zowat te huilen.

'Je bent de slimste van de hele klas, Aibileen,' zei ze. 'En de enige manier om bij te houden wat je hebt geleerd, is elke dag lezen én schrijven.'

Vandaar dat ik m'n gebeden ging opschrijven, in plaats van ze alleen te zeggen. Maar niemand heeft me na die keer nog slim genoemd.

Ik sla de bladzijden van m'n schrift om en kijk wie ik vanavond heb. Ik heb deze week een paar keer gedacht dat ik miss Skeeter misschien op m'n lijst moet zetten. Ik weet eigenlijk niet waarom. Ze is altijd aardig als ze op bezoek komt. Ik krijg er de zenuwen van, maar ik blijf m'n eigen afvragen wat ze me toen wilde gaan vragen in miss Leefolts keuken, met dat of ik dingen wilde veranderen. En dan vroeg ze ook nog waar Constantine woont, d'r oude kindermisje. Ik weet wat er is gebeurd tussen Constantine en miss Skeeters mama en ik pieker d'r niet over om haar dat verhaal te vertellen.

Het punt is alleen dat als ik ga bidden voor miss Skeeter, dat 't gesprek dan doorgaat, de volgende keer dat ik haar zie. En de keer daarna en daarna. Want dat doet bidden. Het is net elektriciteit, 't zorgt dat dingen doorgaan. En dat gedoe met dat toilet, nou, daar praat ik liever niet over.

Ik bekijk m'n lijstje. Mijn Mae Mobley staat op nummer een, en dan komt Fanny Lou van de kerk, omdat ze zo'n last heeft van reumatiek. M'n zussen Inez en Mable in Port Gibson die samen achttien kinderen hebben en zes met griep. Als de lijst kort is, doe ik ook iets voor die ouwe stinkende blanke kerel die achter de veevoerwinkel woont en gek is geworden van 't drinken van schoenpoets. Maar vanavond is de lijst best lang.

En kijk 's wie ik er nog meer op heb gezet. Bertrina Bessemer! Iedereen weet dat ik Bertrina niet uit kan staan sinds ze me een stomme nikker heeft genoemd omdat ik met Clyde ging trouwen, eeuwen geleden.

‘Minnie,’ zeg ik vorige zondag, ‘waarom heeft Bertrina mij gevraagd om voor d'r te bidden?’

We lopen naar huis na de dienst van één uur. Minny zegt: ‘Ze zeggen dat jij een soort van krachtgebed hebt, dat die meer resultaat hebben dan de gewone soort.’

‘Zoals?’

‘Eudora Green, toen zij d'r heup brak kwam ze op jouw lijst, en binnen een week kon ze weer lopen. Isaiah viel van de katoentruck, stond die avond op jouw lijst, en de volgende dag was-ie weer aan 't werk.’

Toen ik dat hoorde, bedacht ik dat ik niet eens de kans heb gehad om te bidden voor Treelore. Misschien dat God hem daarom zo snel heeft genomen. Hij wilde geen ruzie met mij.

‘Snuff Washington,’ zegt Minny, ‘Lolly Jackson; allemachtig, Lolly kwam op je lijst en twee dagen later springt ze uit d'r rolstoel alsof ze Jezus had aangeraakt. Iedereen in Hinds County kent dat verhaal.’

‘Maar dat komt niet door mijn,’ zeg ik. ‘Da's gewoon 't bidden.’

‘Maar Bertrina...’ Minny begint te lachen. ‘Cocoa, weet je wel, de meid met wie Clyde ervandoor ging?’

‘Pfff. Die vergeet ik nooit.’

‘Een week nadat Clyde bij je weg was gegaan, schijnt Cocoa wakker te zijn geworden met d'r pruim die stonk als een rotte oester. 't Heeft drie maanden geduurd voordat 't over was. Bertrina is een goeie vriendin van Cocoa. Ze wéét dat jouw gebeden werken.’

M'n mond valt open. Waarom heeft ze me dat niet eerder verteld? ‘Zeg je dat mensen denken dat ik aan zwarte kunst doe?’

‘Ik wist wel dat je erover zou gaan tobben als ik 't je vertelde. Ze denken gewoon dat jij een betere verbinding hebt dan de meeste mensen. We kunnen allemaal bellen met God, maar jij, jij praat rechtstreeks in z'n oor.’

M'n theewater begint te koken op 't fornuis, zodat ik weer in 't echte leven kom. Nou, ik denk dat ik miss Skeeter maar op de lijst moet zet-

ten, maar vraag me niet waarom ik 't doe. Zodat ik wor' herinnerd aan iets waar ik niet aan wil denken, dat miss Leefolt een wc voor me laat aanleggen omdat ze denkt dat ik ziektes heb. En miss Skeeter die me vraagt of ik dingen wil veranderen, alsof je 't stadje Jackson in Mississippi zou kunnen veranderen door effe in je vingers te knippen.

Ik ben bonen aan 't afhaken in miss Leefolts keuken en de telefoon gaat. Ik hoop dat 't Minny is om te zeggen dat ze iets heeft gevonden. Ik heb iedereen gebeld waar ik ooit heb gewerkt en ze zeiden allemaal hetzelfde: 'We hebben geen hulp nodig.' Maar wat ze eigenlijk bedoelen is: 'We hebben Minny niet nodig.'

Minny had drie dagen geleden d'r laatste werkdag, en toch heeft miss Walters haar gisteravond stiekem gebeld om te vragen of ze vandaag kon komen omdat 't huis zo leeg voelt nu miss Hilly de meeste meubels al heeft weggehaald. Ik weet nog steeds niet wat er is voorgevallen tussen Minny en miss Hilly. Ik ben bang dat ik 't eigenlijk liever niet wil weten.

'Met het huis van de familie Leefolt.'

'Eh, hallo. U spreekt met...' De dame schraapt haar keel. 'Hallo. Mag ik... mag ik Elizabeth Leer-folt, alsjeblieft?'

'Miss Leefolt is op dit moment niet thuis. Kan ik een boodschap doorgeven?'

'O,' zegt ze, alsof ze diep teleurgesteld is.

'Mag ik vragen met wie ik spreek?'

'Eh, met... Celia Foote. Mijn man heeft me dit nummer gegeven en ik ken Elizabeth niet, maar... eh, hij zei dat zij alles weet van het benefietfeest en de damesvereniging.' Ik ken die naam ergens van, maar ik kan d'r niet plaatsen. Die vrouw praat alsof ze van zo diep in het platteland komt dat er maïs groeit in d'r schoenen. Toch is haar stem wel lief, heel hoog. Ze klinkt helemaal niet zoals de dames die ik ken.

'Ik zal 't doorgeven,' zegt ik. 'Wat is uw nummer?'

'Ik ben een soort van nieuw hier, nou ja, dat is niet waar, ik ben hier al een tijdje, jeeetje, meer dan een jaar nu. Maar eigenlijk ken ik niemand. Ik ga... ik kom zelden de deur uit.'

Weer schraapt ze d'r keel en ik vraag me af waarom ze me dit allemaal vertelt. Ik ben de hulp, en ze maakt echt geen vriendinnen door met mij te praten.

‘Ik dacht dat ik misschien vanuit huis kan helpen met het benefietfeest,’ zegt ze.

Dan weet ik opeens wie ze is. Ze is de vrouw waar miss Hilly en miss Leefolt altijd lelijke dingen over zeggen omdat ze met ’t oude vriendje van miss Hilly is getrouwd.

‘Ik geef ’t door. Op welk nummer kan ze u bereiken?’

‘O, maar ik moet snel de deur uit om boodschappen te doen. Of nee, misschien moet ik gewoon even blijven wachten.’

‘Als u niet thuis bent, laat ze wel een boodschap achter bij de hulp.’

‘Ik heb geen hulp. Dat wilde ik haar eigenlijk ook vragen, of ze me de naam van een goede hulp kan geven.’

‘U bent op zoek naar een hulp?’

‘Ik probeer iemand te vinden die helemaal naar Madison County wil komen, maar dat valt niet mee.’

Kijk ’s aan. ‘Ik ken iemand en ze is heel goed. Ze kookt als de beste en ze zorgt ook voor de kinderen. Ze heeft zelfs een auto, dus kan ze makkelijk naar uw huis komen.’

‘O, gut... ik wil het er toch graag met Elizabeth over hebben. Heb ik je mijn nummer al gegeven?’

‘Nee, mevrouw.’ Ik zucht. ‘Ga uw gang.’ Miss Leefolt zou Minny nooit aanbevelen, niet met alle leugens die miss Hilly heeft verteld.

‘Ik ben missus Johnny Foote en mijn nummer is Emerson twee-zes-zes-nul-negen.’

Ik zeg nog voor de zekerheid: ‘En haar naam is Minny. Lakewood acht-vier-vier-drie-twee. Heeft u dat?’

Baby Girl trekt aan m’n jurk, zegt: ‘Navel pijn,’ en ze wrijft over d’r buik.

Ik heb een idee. Ik zeg: ‘Een moment graag. Wat zei u, miss Leefolt? Is goed, ik geef het door.’ Ik hou de hoorn weer voor m’n mond en zeg: ‘Miss Celia, miss Leefolt komt net binnen en ze zegt dat ze niet lekker is, maar dat u Minny gewoon kunt bellen. En ze belt u als ze hulp nodig heeft voor ’t feest.’

‘O! Nou, bedank haar maar. En ik hoop dat ze snel weer beter is. Ze kan me altijd bellen.’

‘Dat is dus Minny Jackson, Lakewood acht-vier-vier-drie-twee. Een moment, wat zegt u?’ Ik pak een koekje en geef het aan Mae Mobley,

helemaal in m'n sas over wat ik doe. Ik lieg dat ik barst en 't kan me geen zier schelen.

Ik zeg tegen miss Celia Foote: 'Ze zegt dat u niemand mag vertellen dat ze u over Minny heeft getipt, want al d'r vriendinnen willen haar als hulp en die zouden boos op haar worden als ze horen dat zij haar aan iemand anders heeft gegeven.'

'Ik zal haar geheim niet verklappen als zij het mijne niet doorvertelt. Ik wil niet dat mijn man weet dat ik een hulp neem.'

Nou, als dat niet ideaal is dan weet ik het niet meer.

Zodra ik heb opgehangen bel ik Minny, maar net als ik het nummer draai komt miss Leefolt binnen.

Nu zit ik lelijk in de knel. Ik heb dat mens miss Celia Minny's nummer gegeven, maar Minny werkt vandaag omdat miss Walters eenzaam is. Dus als ze belt, geeft Leroy haar het nummer van miss Walters, want die man is een idioot. Als miss Walters opneemt als miss Celia belt, is 't spel uit. Miss Walters gaat die vrouw alles vertellen wat miss Hilly rondbazuint. Ik moet Minny of Leroy te pakken krijgen voordat alles in de soep loopt.

Miss Leefolt gaat naar d'r slaapkamer, en ja hoor, als ik 't niet dacht, ze pakt meteen de telefoon. Eerst belt ze miss Hilly. Dan belt ze de kapper. Dan belt ze een winkel over een bruidsgeschenk, en maar kleppen en kleppen. Als ze eindelijk klaar is, komt ze naar me toe om na te vragen wat ze deze week te eten krijgen. Ik pak de blocnote en lees de lijst voor. Nee, ze wil geen varkenskarbonades. Ze vindt dat d'r man moet afvallen. Ze wil biefstuk en een groene salade. En hoeveel calorieën zitten er volgens mijn in die schuimpjes van mij? En geef geen koekjes meer aan Mae Mobley want ze is te dik... en... en... en...

Goeie genade! Voor een vrouw die nooit iets anders tegen me zegt dan doe dit en gebruik die wc, praat ze opeens tegen me alsof ik d'r beste vriendin ben. Mae Mobley danst om ons heen omdat ze aandacht van d'r moeder wil hebben. En net als miss Leefolt zich wil bukken om iets tegen haar te zeggen, o jee! miss Leefolt rent de deur uit omdat ze iets is vergeten en dat had ze eigenlijk een uur geleden al moeten doen.

Ik kan m'n vingers niet snel genoeg in de draaischijf krijgen.

'Minny! Ik heb een baan voor je. Maar je moet zorgen dat jij opneemt als...'

‘Ze heeft al gebeld.’ Haar stem is toonloos. ‘Leroy heeft haar ’t nummer gegeven.’

‘Dus miss Walters heeft opgenomen,’ zeg ik.

‘Zo doof als een dodo en opeens laat God een wonder gebeuren en hoort zij de telefoon overgaan. Ik loop de keuken in en uit, en ik luister niet, maar op ’t eind hoor ik m’n naam. Dan belt Leroy en weet ik wat ’t was.’ Minny klinkt alsof ze bekaf is, en zij is zo iemand die nooit moe is.

‘Misschien heeft miss Walters haar niet al die leugens van miss Hilly verteld. Je weet ’t nooit.’ Maar ik ben niet gek, dat geloof ik zelf niet.

‘Misschien niet, maar miss Walters weet precies wat ik heb gedaan om ’t miss Hilly betaald te zetten. Jij weet niet van ’t Vreselijk Slechte Ding wat ik heb gedaan. Je mag ’t nooit weten. Ik weet heel zeker dat miss Walters die vrouw heeft verteld dat ik slechter ben dan de duivel zelf.’ Haar stem klinkt griezelig. Als een platenspeler die te langzaam draait.

‘Wat rot voor je. Ik wilde dat ik je eerder had kunnen bellen, zodat jij had kunnen opnemen.’

‘Je hebt gedaan wat je kunt. Nu kan niemand meer iets voor me doen.’

‘Ik zal voor je bidden.’

‘Bedankt,’ zegt ze, en dan breekt haar stem. ‘En bedankt dat je hebt geprobeerd me te helpen.’

We hangen op en ik ga dweilen. Ik kreeg de rillingen van Minny’s stem.

Ze is altijd een sterke vrouw geweest, een echte vechter. Toen Treelore doodging, kwam ze me drie maanden lang elke avond eten brengen. En elke dag zei ze: “O nee, jij laat mij niet zonder jou op deze ellendige wereld achter.” Maar daar dacht ik wel aan, eerlijk waar.

Ik had ’t touw al in een lus geknoopt toen Minny ’t vond. Het koord was van Treelore, van toen hij voor natuurkunde proefjes moest doen met katrollen en ringen. Ik weet niet of ik ’t zou hebben gedaan, want ’t is een zonde tegen God, maar ik was mezelf niet. Minny vroeg d’r niks over, ze trok ’t onder m’n bed vandaan, gooide het in de vuilnisbak en zette hem buiten. Toen ze weer binnenkwam, klopte ze haar handen af alsof ze een doodgewoon schoonmaakklusje had gedaan. Ze is een praktische tante, die Minny. Maar nu klinkt ze slecht. Misschien moet ik

vanavond maar effe onder haar bed gaan kijken.

Voor 't dweilen gebruik ik Sunshine, 't schoonmaakmiddel waar die dames altijd om glimlachen op teevee. Ik zet de emmer neer, want ik moet echt effe gaan zitten. Mae Mobley komt naar me toe met d'r handjes op d'r buik. 'Haal de pijn weg.'

Ze legt haar gezicht op m'n been. Ik strijk over d'r haar totdat ze zo ongeveer begint te spinnen, want ze voelt de liefde in m'n hand. En ik denk aan al m'n vriendinnen, wat ze voor me hebben gedaan. Wat ze elke dag doen voor de blanke vrouwen bij wie ze werken. De pijn in Minny's stem. Treelore dood en in de grond. Ik kijk omlaag naar Baby Girl en ik weet gewoon diep vanbinnen dat ik niet kan voorkomen dat ze later net zo wordt als d'r mama. En al die dingen samen spoelen over me heen. Ik doe m'n ogen dicht, en in gedachten bid ik tot de Heer. Maar ik ga me d'r niet beter van voelen.

De Heer sta me bij, maar er moet gewoon iets gebeuren.

Baby Girl hangt de hele middag aan m'n benen, zodat ik een paar keer bijna struikel. Ik vind 't niet erg. Miss Leefolt heeft al sinds vanochtend niks meer tegen mij of Mae Mobley gezegd. Ze zit al uren achter d'r naaimachine in de slaapkamer. Ze zal wel proberen om iets anders in huis wat d'r niet bevalt te bedekken.

Na een tijdje gaan Mae Mobley en ik naar de zitkamer. Ik moet een stapel overhemden van mister Leefolt strijken en daarna ga ik koken. Ik heb de wc's al schoongemaakt, de bedden verschoond en de kleden gezogen. Ik probeer altijd vroeg klaar te zijn, zodat ik nog even met Baby Girl kan spelen.

Miss Leefolt komt binnen en blijft naar me staan kijken. Dat doet ze soms. Fronsen en kijken. Dan glimlacht ze heel snel als ik m'n hoofd optil. Ze gaat met een hand door d'r haar, probeert 't bol te maken.

'Aibileen, ik heb een verrassing voor je.'

Ze glimlacht nu breed, maar zonder dat je tanden ziet, alleen met d'r lippen, en dan weet ik dat ik op moet passen. 'Mister Leefolt en ik hebben besloten je eigen toilet voor je te laten aanleggen, speciaal voor jou alleen.' Ze klapt in d'r handen. 'Het is in de garage.'

'Ja, mevrouw.' Waar denkt ze dat ik al die tijd ben geweest?

'Dus van nu af aan hoef je niet langer het gastentoilet te gebruiken,

maar kun je naar je eigen wc. Lijkt je dat niet fijn?’

‘Ja, mevrouw.’ Ik ga gewoon door met strijken. De teevee staat aan en m’n programma gaat zo beginnen. Ze blijft daar maar staan.

‘Dus van nu af aan ga je naar het toilet in de garage, begrepen?’

Ik kijk haar niet aan. Ik probeer niet moeilijk te doen, maar ze heeft het nu echt wel duidelijk gemaakt.

‘Neem maar een rol wc-papier, dan kun je het nu meteen gebruiken.’

‘Miss Leefolt, ik hoef op dit moment niet.’

Mae Mobley wijst naar me vanuit de box, zegt: ‘Mae Mo sap?’

‘Ik haal sap voor je, schatje,’ zeg ik.

‘O.’ Miss Leefolt likt een paar keer over d’r lippen. ‘Maar als je wel moet, dan ga je naar de garage en gebruik je dat toilet. Je gebruikt alleen nog maar dat toilet, hoor je?’

Miss Leefolt is heel zwaar opgemaakt, met een dikke laag romig spul. Ze heeft dat gelige goedje ook op d’r lippen gesmeerd, zodat je bijna niet meer kunt zien dat ze een mond heeft.

Ik zeg wat ze wil horen: ‘Van nu af aan gebruik ik m’n eigen toilet speciaal voor zwarten. En daarna ga ik uw toilet nog eens extra goed schoonmaken met Glorix.’

‘Er is geen haast bij, hoor. Als je het maar wel vandaag doet.’

Maar aan de manier waarop ze aan d’r trouwring frunnikt weet ik dat ze eigenlijk bedoelt dat ik ’t nu meteen moet doen.

Ik zet de strijkbout heel langzaam neer, voel dat bittere zaadje groeien in m’n borst, ’t zaadje dat er is geplant toen Treelore doodging. M’n gezicht begint te gloeien en m’n tong wordt onrustig. Ik weet niet wat ik tegen d’r moet zeggen. Ik weet alleen dat ik ’t niet ga zeggen. En ik weet dat zij ook niet zegt wat ze wil zeggen en het wordt een heel erg rare situatie, want niemand zegt iets en toch hebben we een heel gesprek met elkaar.

MINNY

3

Als ik op de veranda van die blanke dame sta, zeg ik tegen mezelf: *Slik 't in, Minny. Slik in wat er uit je mond kan vliegen en zorg dat je er niet in stikt. Zorg dat je eruitziet als een hulp die doet wat haar wordt opgedragen.* Eerlijk waar, ik ben zo ontzettend zenuwachtig dat ik nooit meer een grote mond zal geven als 't betekent dat ik wor' aangenomen.

Ik sjoer m'n kousen omhoog zodat ik geen palingen om m'n enkels heb – het probleem van alle kleine, dikke vrouwen op deze wereld. Dan repeteer ik wat ik ga zeggen, en wat ik níét ga zeggen. Dan pas druk ik op de bel.

De bel galmt, ding-dong, een deftig soort bel die past bij dit grote landhuis buiten de stad. 't Ziet eruit als een kasteel, met grijze baksteen die hoog de lucht in gaat en ook nog naar rechts en links. Het gazon is aan alle kanten omgeven door bos. Als 't een huis uit een sprookje zou zijn, zouden er heksen in 't bos zitten. Van die heel erg gemene, die kinderen opeten.

De achterdeur gaat open en daar staat miss Marilyn Monroe. Of in elk geval iemand die op d'r lijkt.

'Hallo, je bent precies op tijd. Ik ben Celia. Celia Rae Foote.'

De blanke dame steekt d'r hand uit en ik bestudeer haar. Ze heeft misschien 't figuur van Marilyn, maar ze is echt niet klaar voor een filmopname. Er zit bloem in d'r gele kapsel. Bloem op d'r valse wimpers. En haar ordinaire roze broekpak zit ook onder de bloem. Ze staat daar in een stofwolk en dat broekpak zit zo strak dat 't een wonder is dat ze kan ademen.

'Ja, mevrouw. Ik ben Minny Jackson.' Ik strijk m'n witte uniform glad om haar geen hand te hoeven geven. Straks zit ik ook nog onder die smearboel. 'Bent u misschien aan 't koken?'

‘Ik maak zo’n omgekeerd gebakken taart uit een tijdschrift.’ Ze zucht. ‘Alleen is-ie mislukt.’

Ik volg haar naar binnen en dan zie ik dat miss Celia Rae Foote het fiasco met de bloem nog aardig heeft doorstaan. De rest van de keuken heeft echt de volle laag gekregen. Het aanrecht, de koelkast met dubbele deuren, de mixer, alles zit onder een laag sneeuw van wel een centimeter dik. Het is zo’n ontzettende troep dat ik er helemaal gek van word. Ik heb die baan nog geeneens, en ik kijk nu al of ik ergens op ’t aanrecht een spons zie liggen.

Miss Celia zegt: ‘Ik denk dat ik nog veel moet leren.’

‘Zeg dat wel,’ zeg ik. Maar dan bijt ik hard op mijn tong. *Nou ga je niet zo brutaal zijn tegen deze blanke dame als tegen die andere. Die heb je in ’t verpleegtehuis gekregen met je brutaliteit.*

Maar miss Celia glimlacht alleen en wast haar handen boven een gootsteen die vol staat met vuile borden. Ik vraag me af of ik soms weer een dove heb getroffen, net als miss Walters. Laten we ’t hopen.

‘Alles mislukt altijd als ik probeer te koken,’ zegt ze, en zelfs met Marilyn’s hese Hollywoodstem kan ik meteen horen dat ze van héél diep op het platteland komt. Ik kijk omlaag en zie dat ’t gekke mens geen schoenen aan heeft, alsof ze uit een woonwagenkamp komt. Nette blanke dames lopen niet op blote voeten.

Ze is waarschijnlijk tien of vijftien jaar jonger als ik, twee- of drieëntwintig, en ze is heel mooi, maar waarom heeft ze al die troep op d’r gezicht? Ik durf te wedden dat ze twee keer zoveel make-up gebruikt als de andere blanke dames. En ze heeft ook een grotere boezem. Bijna zo groot als de mijne, alleen is zij mager op alle plaatsen waar ik ’t niet ben. Ik hoop dat ze van lekker eten houdt. Want ik hou van koken; daarom nemen mensen me in dienst.

‘Wil je soms iets drinken?’ vraagt ze. ‘Ga maar zitten, dan pak ik iets voor je uit de koelkast.’

En dan weet ik ’t zeker: er is hier iets niet pluis.

‘Leroy, dat mens moet gek zijn,’ zei ik toen ze me drie dagen geleden opbelde en vroeg of ik wilde komen solliciteren, ‘want de hele stad denkt dat ik ’t zilver van miss Walters heb gejat. En ik weet dat zij ’t ook denkt, want ik was erbij toen ze miss Walters belde.’

‘Alle blanken zijn gek,’ zei Leroy. ‘Wie weet, misschien heeft die ouwe

tang wel een goed woordje voor je gedaan.'

Ik kijk heel goed naar miss Celia Rae Foote. Het is me nog nooit overkomen dat een blanke vrouw tegen me zegt dat ik moet gaan zitten zodat ze me iets te drinken kan geven. Verhip, nu vraag ik me eigen opeens af of dat gekke wijf eigenlijk wel van plan is om een hulp te nemen of dat ze me gewoon voor de lol dat hele eind heeft laten rijden.

'Misschien kunnen we beter eerst 't huis bekijken, mevrouw.'

Ze glimlacht naar me alsof die gedachte nooit van z'n leven bij d'r was opgekomen, om mij het huis te laten zien dat ik misschien ga schoonmaken.

'O ja, natuurlijk. Loop maar met me mee, Maxie, dan laat ik je eerst de formele eetkamer zien.'

'M'n naam,' zeg ik, 'is Minny.'

Misschien is ze niet doof of gek. Misschien is ze gewoon stom. Ik krijg toch weer een sprankje hoop.

Het is een kast van een huis, oud en volgepropt met prullaria. Ze loopt van de ene kamer naar de andere; zij babbelt en ik volg. Er zijn tien kamers op de benedenverdieping, en in een ervan staat een opgezette grizzlybeer die eruitziet alsof hij de vorige hulp heeft opgevreten en nu op de volgende loert. Een half verbrande vlag van de geconfedereerden hangt in een lijst aan de muur, en op de tafel ligt een oud zilveren pistool met GENERAAL JOHN FOOTE erin gegraveerd. Ik durf te wedden dat overgrootvader Foote heel wat slaven de stuipen op 't lijf heeft gejaagd met dat ding.

Verder ziet 't eruit als alle andere deftige witte huizen. Alleen is dit 't grootste huis waar ik ooit ben geweest, met overal vuile vloeren en stoffige tapijten, van die dingen waar mensen die er geen verstand van hebben van zeggen dat ze versleten zijn. Maar een antiek tapijt herken ik gelijk; ik heb voor geweldig sjieke families gewerkt. Ik hoop alleen dat ze niet zo achterlijk is dat ze geen stofzuiger heeft.

'Ik mocht van Johnny's moeder niet helpen bij de inrichting. Als ik het voor het zeggen had gehad, lag er overal vaste vloerbedekking, witte, en dan zou ik gouden siervoorwerpen hebben in plaats van deze oude troep.'

'Waar komen uw man en u vandaan?' vraag ik.

‘Ik kom uit... Sugar Ditch.’ Ze laat haar stem dalen. Sugar Ditch is zo diep het platteland in als je in Mississippi kunt komen, misschien wel in de hele Verenigde Staten. ’t Ligt in Tunica County, bijna tegen Memphis aan. Ik heb er foto’s van gezien in de krant, met huizen die van ellende in mekaar zakten. Zelfs de blanke kinderen zagen eruit alsof ze al een week geen hap te eten hadden gehad.

Miss Celia probeert te glimlachen. ‘Dit is voor het eerst dat ik een hulp aanneem.’

‘Nou, u heeft er hard een nodig.’ *Pas op, Minny...*

‘Ik was heel blij met de aanbeveling door missus Walters. Ze heeft me van alles over je verteld. Ze zei dat niemand in de stad zo lekker kan koken als jij.’

Daar snap ik nou helemaal geen snars van. Na wat ik met miss Hilly heb gedaan, waar miss Walters bij was? ‘Heeft ze... nog iets anders over me gezegd?’

Maar miss Celia loopt al een brede trap op. Ik volg haar naar boven en we komen in een lange gang, met ramen waar de zon door naar binnen schijnt. Zelfs al zijn er twee gele slaapkamers voor meisjes en een blauwe en een groene voor jongens, ’t is duidelijk dat hier geen kinderen wonen. Alleen stof.

‘We hebben vijf slaapkamers en vijf badkamers in het hoofdgebouw.’ Ze wijst uit het raam en ik zie een groot blauw zwembad, en daarachter nóg een huis. M’n hart begint te bonzen.

‘En dan hebben we daarginds het zwembadhuis.’ Ze zucht.

Ik ben inmiddels zo ver dat ik elke baan wil nemen die ik kan krijgen, maar een groot huis als dit moet goed betalen. Ik vind ’t niet erg om bezig te zijn. Voor hard werken ben ik niet bang. ‘Wanneer bent u van plan om kinderen te nemen en een beetje leven in de brouwerij te brengen?’ Ik probeer te glimlachen en vriendelijk te kijken.

‘O, we willen graag kinderen.’ Ze schraapt d’r keel, friemelt. ‘Het leven is niet de moeite waard als je geen kinderen hebt.’ Ze staart naar haar voeten. Er verstrijkt een seconde en dan pas loopt ze terug naar de trap. Ik kom achter haar aan. Het valt me op dat ze de leuning heel stevig vasthoudt totdat ze beneden is, alsof ze bang is om te vallen.

We zijn terug in de eetkamer en dan begint miss Celia d’r hoofd te schudden. ‘Het is heel veel werk,’ zegt ze. ‘Al die slaapkamers en de vloeren...’

‘Ja, mevrouw, het is een groot huis,’ zeg ik. Als ze mijn huis zou zien, met een kinderbed in de gang en één wc voor zes paar billen, zou ze waarschijnlijk op de vlucht slaan. ‘Maar ik barst van de energie.’

‘... en dan is er nog al het zilver dat gepoetst moet worden.’

Ze maakt een vitrinekast met zilver open die ongeveer zo groot is als mijn woonkamer. Ze zet een scheefgezakte kaars recht in een kandelaar, en ik kan zien waarom ze twijfelt.

Nadat miss Hilly haar leugens had rondgebazuind, hingen drie dames achter elkaar op zodra ik m'n naam had gezegd. Ik zet me schrap voor de klap. *Zeg 't dan, dame. Zeg wat je denkt over mij en je zilver.* Ik kan wel huilen als ik bedenk hoe graag ik dit baantje wil hebben en wat miss Hilly heeft gedaan om er een stokje voor te steken. Ik kijk strak naar het raam, en ik hoop en ik bid dat dit niet het einde van 't gesprek is.

‘Ik weet het, die ramen zijn ontzettend hoog. Ik heb nooit geprobeerd ze te lappen.’

Ik laat mijn adem ontsnappen. Ramen zijn een heel wat beter onderwerp voor me dan zilver. ‘Ik ben niet bang om ramen te lappen. Die van miss Walters deed ik om de vier weken, van boven naar beneden.’

‘Had ze één verdieping of twee?’

‘Eentje... maar er was veel werk te doen. Oude huizen zitten vol gekke hoeken en gaten.’

Uiteindelijk gaan we terug naar de keuken. We staren allebei naar de ontbijttafel, maar we gaan geen van beiden zitten. Ik krijg zo ontzettend de zenuwen omdat ik niet weet wat ze denkt, dat 't zweet me uitbreekt.

‘U heeft een groot en mooi huis,’ zeg ik. ‘Een heel eind buiten de stad. Er moet veel gebeuren.’

Ze begint aan haar trouwring te frunniken. ‘Het was bij missus Walters natuurlijk een stuk makkelijker dan het hier zou zijn. We zijn nu nog met z'n tweetjes, maar als er straks kinderen zijn...’

‘Heeft u, eh, nog een andere hulp op 't oog?’

Ze zucht. ‘Er zijn er een paar geweest. Ik heb alleen nog niet... de juiste gevonden.’ Ze bijt op d'r vingernagels en kijkt me niet aan.

Ik verwacht dat ze gaat zeggen dat ik ook niet de juiste ben, maar we staan daar maar in die keuken waar een pak bloem is ontploft. Dan speel ik m'n laatste kaart, en ik fluister het, want 't is de enige munitie die ik nog heb.

‘Ik ben alleen maar weg bij miss Walters omdat ze naar een rusthuis is gegaan, moet u weten. Ze heeft me niet ontslagen.’

Maar ze staart naar d'r blote voeten, met zwarte zolen omdat de vloeren niet meer zijn geschrobd sinds ze in dit grote ouwe smerige huis is komen wonen. Nou, 't is wel duidelijk, die dame wil me niet.

‘Nou,’ zegt ze, ‘ik waardeer het dat je helemaal hierheen bent gekomen. Mag ik je tenminste wat geld geven voor de benzine?’

Ik pak m'n tas en klem 'm onder m'n oksel. Ik zou haar wel een lel willen geven om die opgewekte glimlach van d'r gezicht te poetsen. Hilly Holbrook kan de pestpokken krijgen.

‘Nee, mevrouw, dat kan ik niet aannemen.’

‘Ik wist wel dat het lastig zou zijn om iemand te vinden, maar...’

Ik sta naar haar te luisteren terwijl zij doet alsof 't haar allemaal zo spijt, maar ik denk alleen: *Voor de draad ermee, dame, dan kan ik tegen Leroy zeggen dat we helemaal naar de Noordpool moeten verhuizen, naar waar de Kerstman woont en waar niemand Hilly's leugens over mij heeft gehoord.*

‘... en als ik jou was zou ik ook niet zo'n groot huis schoon willen maken.’

Ik kijk haar recht in de ogen. Dit gaat wel heel ver, ze verontschuldigt zich net een tikje te veel, een beetje doen alsof Minny de baan niet kan krijgen omdat Minny de baan niet wil hebben.

‘Wanneer heeft u me horen zeggen dat ik dit huis niet wil schoonmaken?’

‘Ik neem het je niet kwalijk. Er zijn al vijf vrouwen geweest die hebben gezegd dat het te veel werk is.’

Ik kijk omlaag naar mezelf, een vrouw van één meter vijfenvijftig en tachtig kilo die zowat uit d'r uniform knapt. ‘Te veel voor mij?’

Ze kijkt me aan en knippert. ‘Wil... wil je het doen?’

‘Waarom denkt u dat ik helemaal naar deze rimboe ben gekomen? Alleen maar om benzine op te maken?’ En weer bijt ik op m'n tong. *Ga 't nou niet verknallen, ze biedt je een bee-dubbel aa-en aan.* ‘Ik zou graag voor u willen werken, miss Celia.’

Ze lacht. 't Malle wijf wil me omhelzen, maar ik doe een stap naar achteren om haar te laten weten dat 't niet hoort.

‘Wacht 's effe, we moeten eerst nog een paar dingen bespreken. U

moet me vertellen op welke dagen u me wil hebben en... en dat soort dingen.' *Zoals wat je me gaat betalen.*

'Nou, eh... je kunt komen wanneer je wil,' zegt ze.

'Voor miss Walters werkte ik van zondag tot vrijdag.'

Miss Celia begint weer op haar roze pinknagel te kluiven. 'In het weekend kun je niet komen.'

'Zoals u wil.' Ik heb de dagen nodig, maar misschien laat ze me in de toekomst bedienen als ze etentjes geeft en dat soort dingen. 'Van maandag tot vrijdag. Hoe laat moet ik 's ochtends hier zijn?'

'Hoe laat zou je willen komen?'

Ik heb nooit eerder de keus gehad. Ik voel dat m'n wenkbrauwen omhoog gaan. 'Acht uur? Zo laat begon ik altijd bij miss Walters.'

'Heel goed, acht uur.' Dan staat ze daar alsof ze wacht op mijn volgende schaakzet.

'Nu moet u me vertellen hoe laat ik weg kan gaan.'

'Hoe laat?' herhaalt ze.

Ik rol met m'n ogen. 'Miss Celia, dat soort dingen hoort u me te vertellen. Zo gaat 't.'

Ze slikt, alsof ze het ontzettend moeilijk vindt om door de zure appel heen te bijten. Ik wil afspraken maken, want straks bedenkt ze zich nog en zit ik nog steeds zonder werk.

'Wat vindt u van vier uur?' zeg ik. 'Ik werk van acht tot vier en dan krijg ik de tijd om te lunchen of zo.'

'Prima.'

'Nu moeten we het over... m'n loon hebben,' zeg ik, en mijn tenen beginnen te wriemelen in mijn schoenen. 't Zal wel niet veel zijn als vijf hulpen al nee hebben gezegd.

Niemand zegt iets, zij niet, ik niet.

'Kom op, miss Celia. Wat mag u van uw man betalen?'

Ze staart naar de vleesmolen die ze vast niet kan gebruiken en zegt: 'Johnny weet het niet.'

'Ook goed. Dan vraagt u hem vanavond wat hij wil betalen.'

'Nee, Johnny weet niet dat ik een hulp in dienst neem.'

Mijn kin zakt omlaag tot op m'n borst. 'Wat bedoelt u, hij weet het niet?'

'Ik ga het hem niét vertellen.' Haar blauwe ogen zijn heel groot, alsof ze als de dood voor hem is.

‘En wat gaat mister Johnny doen als-ie thuiskomt en een donkere vrouw in z’n keuken ziet staan?’

‘Het spijt me, ik kan gewoon niet...’

‘Ik zal u vertellen wat hij gaat doen. Hij gaat dat pistool halen en dan schiet-ie Minny neer en dan ligt Minny het volgende moment morskoud op die ongedweilde vloer van u.’

Miss Celia schudt haar hoofd. ‘Ik vertel het hem niet.’

‘Dan kan ik beter weggaan,’ zeg ik. *Stik! Ik wist het. Ik wist al zodra ik binnenkwam dat ze knettergek was...*

‘Het is niet dat ik hem bedrieg of zo. Ik heb gewoon een hulp nodig...’

‘Ja, u heeft een hulp nodig, logisch. De laatste kreeg een kogel door d’r kop.’

‘Hij komt overdag nooit thuis. Doe gewoon het grote schoonmaakwerk en leer me koken, en over een paar maanden...’

Mijn neus begint te prikkelen omdat er iets aanbrandt. Ik zie dat er een rookwolk uit de oven komt. ‘En wat dan? Gaat u me dan ontslaan?’

‘Dan eh... dan vertel ik het hem,’ zegt ze, maar ze fronst d’r voorhoofd terwijl ze het zegt. ‘Alsjeblieft, ik wil zo graag dat hij denkt dat ik het alleen kan. Ik wil dat hij denkt dat ik... de moeite waard ben.’

‘Miss Celia...’ Ik schud m’n hoofd. ‘t Is werkelijk niet te geloven dat ik nu al ruzie maak met deze dame, en ik werk nog geeneens twee minuten voor haar. ‘Ik denk dat uw taart is aangebrand.’

Ze grist een vaatdoek van het aanrecht, holt naar de oven en rukt de taart eruit. ‘Au! Ook dat nog!’

Ik leg m’n tas neer, duw haar zo beleefd mogelijk opzij. ‘U moet een hete schaal niet met een natte vaatdoek aanpakken.’

Ik pak een droge theedoek en loop met de taart naar buiten. Ik zet de schaal neer op ’t stenen trapje.

Miss Celia staart naar haar verbrande hand. ‘Missus Walters zei dat je heel lekker kunt koken.’

‘Die ouwe vrouw at twee sperziebonen en dan zei ze dat ze vol zat. Ze at nooit iets, wat ik ook maakte.’

‘Hoeveel betaalde ze je?’

‘Een dollar per uur,’ zeg ik een beetje beschaamd. Vijf jaar lang voor d’r gewerkt en niet eens het minimumloon.

‘Dan betaal ik je er twee.’

En ik voel alle lucht uit me ontsnappen.

‘Hoe laat gaat mister Johnny ’s ochtends de deur uit?’ vraag ik. Ik leg ’t pakje boter dat ligt te smelten op het aanrecht, zelfs zonder een bordje eronder, in de koelkast.

‘Om zes uur. Hij houdt er niet van om thuis zijn tijd te verdoen. Om een uur of vijf is hij terug van zijn makelaarskantoor.’

Ik maak snel een sommetje. Zelfs met minder uren zou ik meer verdienen. Maar ik kan niet betaald krijgen als ik ben doodgeschoten. ‘Dan ga ik om drie uur weg. ’s Ochtends twee uur speling en ’s middags ook, dan kan ik hem niet per ongeluk tegenkomen.’

‘Goed.’ Ze knikt. ‘Het is beter om voorzichtig te zijn.’

Buiten op ’t stoepje gooit miss Celia de taart in een papieren zak. ‘Ik moet hem helemaal onder in de vuilnisbak verstoppen, want mijn man mag niet weten dat ik weer een taart heb verpest.’

Ik pak de zak van haar aan. ‘Mister Johnny hoeft niets te zien. Ik gooi hem wel bij mij thuis weg.’

‘O, héél erg bedankt.’ Miss Celia schudt haar hoofd alsof dit het aardigste is wat iemand ooit voor haar heeft gedaan. Ze houdt haar handen in strak gebalde kleine vuisten onder haar kin.

Ik loop naar m’n auto, plof neer op de verzakte stoel van de Ford waar Leroy z’n baas nog steeds twaalf dollar per week voor betaalt. Er golft opluchting door me heen. Eindelijk heb ik een baan. Ik hoef niet naar de Noordpool te verhuizen. Wat zal de Kerstman op z’n neus kijken.

‘En nu ga je op je achterwerk zitten, Minny, want ik ga vertellen aan welke regels je je moet houden als je werkt in ’t huis van een blanke mevrouw.’

Ik was die dag veertien geworden. Ik zat aan de kleine houten tafel in m’n mama’s keuken en ik keek naar de karamelcake die stond af te koelen op een rek voordat er glazuur overheen ging. Mijn verjaardag was de enige dag van het jaar waarop ik zoveel mocht eten als ik wou.

Ik zou van school gaan en aan m’n eerste echte dienstje beginnen. M’n mama had graag gewild dat ik zou doorleren – ze had zelf altijd graag schooljuf willen worden, in plaats van hulp in de huishouding bij miss Woodra. Maar m’n zus had een hartkwaal en mijn dronken vader was geen knip voor z’n neus waard, dus kwam het op mij en m’n mama neer.

Ik wist al veel van 't huishoudelijke werk. Na school deed ik 't meeste werk dat er thuis moest gebeuren, koken en schoonmaken. Maar als ik ergens anders ging werken, wie zou er dan bij ons het huishouden doen?

Mijn mama pakte me bij m'n schouders en draaide me om, zodat ik naar haar keek en niet meer naar die cake. Mijn mama was ontzettend streng. En fatsoenlijk. Ze pikte niks, van niemand. Ze hield haar geheven wijsvinger zo dicht bij mijn neus dat ik er scheel van keek.

'Regel nummer één voor het werken voor een blanke mevrouw, Minny: 't gaat niemand iets aan. Je steekt je neus niet in haar problemen, je komt niet bij haar uithuilen over de jouwe. Kun je de elektriciteitsrekening niet betalen? Doen je voeten pijn? Knoop één ding heel goed in je oren: blanken zijn niet je vrienden. Ze willen dat soort dingen niet horen. En als je blanke mevrouw haar man betrapt met de buurvrouw, dan doe jij alsof je neus bloedt. Begrepen?

Regel nummer twee: laat het nóóit voorkomen dat je blanke mevrouw ziet dat jij op haar toilet zit. Al moet je zo nodig dat het uit je vlechten komt, 't kan me niet schelen. Als er buiten geen toilet is voor de hulp, dan doe je het als ze niet thuis is en op een wc die zij niet gebruikt.

Regel nummer drie...' Ze trok m'n kin weer terug naar haar gezicht, want m'n blik was weer afgedwaald naar de cake. 'Regel nummer drie: als je eten kookt voor blanken, proef je het met een aparte lepel. Als je die lepel in je mond steekt, je denkt dat er niemand kijkt en je doet hem terug in de pan, nou dan kun je 't eten net zo goed weggoaien.

Regel nummer vier: je gebruikt elke dag dezelfde beker, dezelfde vork en hetzelfde bord. Je zet ze in een apart kastje en je laat je blanke mevrouw weten dat die speciaal voor jouw gebruik zijn.

Regel nummer vijf: je eet in de keuken.

Regel nummer zes: je raakt haar kinderen met geen vinger aan. Blanke mensen delen graag zelf de klappen uit.

Regel nummer zeven: dit is de laatste, Minny. Luister je naar me? Geen grote mond.'

'Mama, ik weet toch dat...'

'O, ik hoor je heus wel als jij denkt dat ik je niet kan horen, dat je moppert omdat je de kachelpijp moet schoonmaken, of omdat er maar zo'n klein stukje kip voor arme Minny over is. Als jij je blanke mevrouw 's ochtends een grote mond geeft, heb je 's middags geen baan meer.'

Ik heb gezien hoe m'n mama zich gedroeg toen miss Woodra haar een keer thuisbracht: ja, mevrouw voor, en ja, mevrouw na, en mag ik u heel erg hartelijk bedanken, mevrouw. *Waarom moet ik zo worden? Ik weet hoe ik voor mezelf moet opkomen.*

'Nou, kom eens hier en geef je mama een knuffel op je verjaardag. Hemel, je bent zo zwaar als een huis, Minny.'

'Ik heb de hele dag niks gegeten. Wanneer mag ik m'n cake?'

'Nu doe je het alweer, Minny. Ik wil dat je met twee woorden spreekt. Je gedraagt je als een muilezel, en zo heb ik je niet opgevoed.'

De eerste dag in het huis van die blanke mevrouw at ik m'n boterham met ham in de keuken, en ik zette m'n bord op een aparte plek in een kastje. Toen dat kleine krenge m'n tas stal en in de oven verstopte, heb ik haar geen pets op d'r billen gegeven.

Maar toen zei de blanke mevrouw: 'Ik wil dat je de kleren eerst op de hand wast; dan pas doe je ze in de elektrische machine.'

En ik: 'Waarom moet ik alles op de hand wassen als de wasmachine het werk kan doen? Dat is de stomste tijdverspilling waar ik ooit van heb gehoord.'

Die blanke mevrouw glimlachte naar me, en vijf minuten later stond ik op straat.

Nu ik voor miss Celia ga werken, kan ik m'n kinderen 's ochtends naar school brengen, en als ik 's middags thuiskom heb ik zelfs tijd voor mezelf. Ik heb al sinds Kindra's geboorte in 1957 geen middagdutje meer gedaan, maar met deze uren – van acht tot drie – zou ik elke dag kunnen gaan liggen als ik daar zin in heb. Omdat er geen bus helemaal tot aan miss Celia's huis gaat, moet ik Leroy's auto nemen.

'Jij neemt niet elke dag mijn auto, mens. Als ik de dagdienst draai, moet ik –'

'Ze betaalt me elke vrijdag zeventig dollar contant, Leroy.'

'Misschien moet ik dan Sugars fiets nemen.'

Op dinsdag, de dag na m'n eerste gesprek, parkeer ik de auto na een bocht in de weg, zodat je 'm niet kunt zien vanuit miss Celia's huis. Ik loop snel over de lege weg en dan over de oprijlaan. Er komen geen andere auto's langs.

'Ik ben er, miss Celia.' Ik steek m'n hoofd naar binnen in haar slaap-

kamer, en daar ligt ze, tegen een stapel kussens, zwaar opgemaakt, uitgedost alsof het vrijdagavond is en ze naar de dancing gaat, ook al is het dinsdagochtend. Ze leest dat roddelblad *Hollywood Digest* alsof 't de heilige bijbel is.

'Goeiemorgen, Minny! Ik ben zo blij dat je er bent,' zegt ze, en ik krijg de kriebels omdat een blanke mevrouw zo overdreven vriendelijk is.

Ik kijk om me heen in die slaapkamer om 't werk in te schatten. Het is een grote kamer, met roomkleurige vloerbedekking, een enorm geel hemelbed, en twee gele leunstoelen. Het bed is keurig opgemaakt, met de spreij erover. De deken ligt netjes opgevouwen op een stoel. Maar ik kijk om me heen en ik kan 't gewoon voelen. Er klopt iets niet.

'Wanneer kan ik mijn eerste kookles krijgen?' vraagt ze. 'Kunnen we vandaag beginnen?'

'Over een paar dagen, als u naar de winkel bent geweest en alles heeft gekocht wat we nodig hebben.'

Daar denkt ze even over na, zegt dan: 'Misschien kun jij beter gaan, Minny, want jij weet wat er gekocht moet worden en zo.'

Ik kijk haar aan. De meeste blanke mevrouwen willen hun eigen boodschappen doen. 'Goed, dat doe ik dan morgen.'

Mijn oog valt op een hoogpolig roze kleedje dat ze naast de badkamerdeur op de vloerbedekking heeft gelegd, een beetje schuin. Ik ben geen binnenhuisarchitect, maar ik weet wel dat een roze kleedje niet in een gele kamer past.

'Miss Celia, voordat ik aan de slag ga, wil ik graag iets vragen. Wanneer wilt u mister Johnny vertellen dat ik er ben?'

Ze staart naar 't tijdschrift op d'r schoot. 'Over een paar maanden, denk ik. Tegen die tijd moet ik toch koken hebben geleerd.'

'U zegt een paar. Bedoelt u dan twee?'

Ze bijt op haar lipstickroze lippen. 'Ik dacht eerder aan... vier.'

Wát? Ik ben niet van plan om ergens vier maanden lang stiekem te werken, alsof ik een ontsnapte crimmeneel ben. 'U gaat het hem pas in 1963 vertellen? Nee, mevrouw, vóór Kerstmis.'

Ze zucht. 'Goed dan. Maar vlak ervoor.'

Ik ga rekenen. 'Da's dan over honderd... zestien dagen. Dan vertelt u het. Over honderdzestien dagen vanaf nu.'

Ze fronst zorgelijk haar wenkbrauwen. Ze had natuurlijk niet verwacht dat de hulp zo goed zou zijn in hoofdrekenen. Na een hele tijd zegt ze: 'Oké.'

Dan zeg ik tegen haar dat ze naar de woonkamer moet gaan, zodat ik de slaapkamer kan doen. Als ze weg is kijk ik om me heen in die verdacht nette kamer. Heel voorzichtig doe ik de kast open, en ja hoor, er vallen zo ongeveer vijfenveertig dingen op m'n hoofd. Ik kijk onder 't bed en daar ligt me toch een berg vuile kleren. Volgens mijn heeft ze al maanden niet meer gewassen.

Elke la is een puinhoop, elk verborgen hoekje ligt vol met vuile kleren en opgerolde nylons. Ik vind vijftien dozen met overhemden voor mister Johnny, zodat hij niet merkt dat ze niet kan wassen of strijken. Op 't laatst til ik dat rare roze kleedje op. Eronder zit een grote, roestkleurige vlek in de vloerbedekking. Ik huiver.

Die middag maken miss Celia en ik een lijst van de maaltijden voor die week, en de volgende ochtend ga ik boodschappen doen. Daar doe ik twee keer zo lang over als normaal, want ik moet helemaal naar de witte Jitney Jungle in plaats van de Piggly Wiggly bij mij in de buurt. Ze wil natuurlijk geen eten uit een winkel voor kleurlingen, en ik kan 't haar niet eens kwalijk nemen dat ze geen aardappels met uitschieters wil en melk die bijna zuur is. Als ik op m'n werk kom, ben ik al op ruzie voorbereid, dus heb ik alle redenen waarom ik te laat ben gerepeeteerd, maar miss Celia ligt net als de dag ervoor op bed, en ze glimlacht naar me alsof er geen vuiltje aan de lucht is. Helemaal opgetut is ze, en ze gaat nergens heen. Vijf uur lang ligt ze op dat bed en leest tijdschriften. De enige keren dat ik haar op zie staan, is om een glas melk te drinken of naar de wc te gaan. Maar ik stel geen vragen. Ik ben de hulp, meer niet.

Nadat ik de keuken heb schoongemaakt, ga ik naar de deftige woonkamer. In de deuropening blijf ik staan. Ik kijk die grizzlybeer een tijdje flink vuil aan. Dat beest is meer dan twee meter groot en hij heeft z'n tanden ontbloot. Hij heeft enorme klauwen, met van die lange kromme nagels die heksen hebben. Aan zijn voeten ligt een jachtmes met een benen handvat. Ik kom dichterbij en zie dat z'n vacht grijs is van het stof. Er zit een spinnenweb tussen zijn kaken.

Eerst ga ik dat stof met mijn bezem te lijf, maar het is heel dik, en het zit helemaal in de vacht. Het enige wat er gebeurt, is dat het stof in de rondte dwarrelt. Ik haal een doek en probeer hem schoon te vegen, maar ik griezelen ervan om die stugge haren aan te raken. Blanke mensen! Ik heb alles schoongemaakt, van koelkasten tot achterwerken, maar waarom denkt die mevrouw dat ik weet hoe ik een achterlijke grizzly-beer schoon moet maken?

Ik ga de stofzuiger halen. Ik zuig het stof van hem af en ik ben best tevreden over het resultaat, behalve dat ik hier en daar te hard heb gezo-gen zodat hij nu een paar kale plekjes heeft.

Als ik klaar ben met die beer, stof ik de in leer gebonden boeken af die niemand leest, en de knopen op 't jasje van de zuiderlingen en 't zilveren pistool. Op een tafeltje staat een foto van miss Celia en mister Johnny voor het altaar in een gouden lijst. Ik kijk goed om te zien wat voor soort man hij is. Ik had gehoopt dat hij dik en klein was, voor het geval ik weg moet vluchten, maar hij is juist het tegendeel. Hij is groot, sterk, stevig. En hij is ook al geen onbekende voor me. Allemachtig. Hij had verkering met miss Hilly, jaren geleden toen ik nog maar net voor miss Walters werkte. Ik ben nooit aan hem voorgesteld, maar ik heb hem vaak genoeg gezien om 't zeker te weten. Ik krijg er helemaal de rillingen van. Dat zegt op zich al meer over die man dan wat dan ook.

Om één uur komt miss Celia de keuken binnen om te zeggen dat ze klaar is voor haar eerste kookles. Ze gaat op een kruk zitten. Ze draagt een strak rood truitje en een rode rok, en ze is zo zwaar opgemaakt dat een hoer er bang van zou worden.

‘Wat voor gerechten kunt u al maken?’ vraag ik.

Ze denkt erover na, met rimpels in d'r voorhoofd. ‘Misschien kunnen we gewoon bij het begin beginnen.’

‘U kunt toch wel iets klaarmaken. Wat heeft u vroeger van uw mama geleerd?’

Ze kijkt naar haar voet; het lijkt wel alsof ze zwemvliezen tussen d'r tenen heeft van haar kousen. ‘Ik kan maïsbrood bakken.’

Ik moet lachen, ik kan 't niet helpen. ‘En verder?’

‘Ik kan aardappels koken.’ Haar stem daalt nog verder. ‘En *grits*. We

hadden vroeger thuis geen elektriciteit. Maar nu wil ik het graag leren. Op een echt fornuis.'

God allemachtig. Ik heb nog nooit een blanke ontmoet die 't slechter heeft dan ik, behalve gekke mister Wally, die achter de winkel in veevoer woont en kattenvoer eet.

'Geef u uw man elke dag maïsbrood of grits te eten?'

Miss Celia knikt. 'Maar jij gaat me nu echt leren koken, toch?'

'Ik zal het proberen,' zeg ik, al heb ik een blanke mevrouw nog nooit verteld wat ze moest doen en ik eigenlijk niet weet hoe ik moet beginnen. Ik hijs m'n kousen op, denk erover na. Dan pas wijs ik op 't blik op 't aanrecht.

'Als er nou iets is wat u over koken moet weten, dan is 't dit.'

'Dat is toch gewoon reuzel?'

'Nee, da's niet gewoon reuzel,' zeg ik. 'Het is de belangrijkste uitvinding voor de keuken na kant-en-klare mayonese in een pot.'

'Wat is er zo belangrijk aan...' ze trekt haar neus op '... varkensvet?'

'Het is geen varkensvet, 't is plantaardig.' Wie weet er nou niet wat Crisco is? 'U heeft geen idee wat u allemaal met dit spul kunt doen.'

Ze haalt d'r schouders op. 'Bakken?'

'Het is niet alleen om te bakken. Zit er per ongeluk een kleverig goedje in je haar, zoals kauwgom?' Ik hamer met mijn vinger op de deksel van 't blik. 'Precies: Crisco. Smeer 't op babybiljetjes, en de kleine heeft nooit meer last van luierruitslag.' Ik schep drie lepels in een koekenpan. 'Geloof me, ik heb 't dames onder hun ogen zien smeren en op de schilferige voeten van hun man.'

'Kijk eens hoe mooi het is,' zegt ze. 'Net wit taartglazuur.'

'Het verwijdert de lijm van een prijskaartje, haalt 't piepen uit scharnieren. Valt de stroom uit, dan steek je d'r een pit in en brandt 't als een kaars.'

Ik doe het vuur aan en we staan ernaar te kijken als 't smelt. 'En als je dat allemaal hebt gedaan, kun je er nog steeds een kip in braden.'

'Ik begrijp het,' zegt ze ernstig. 'En nu?'

'De kip is gemarineerd in karnemelk,' zeg ik. 'Nu mengen we de droge ingrediënten.' Ik doe bloem, zout, nog wat zout, peper, paprika-poeder en een snufje cayennepeper in een dubbele papieren zak. 'Zo. Nu doen we de kiplen erin en schudden we de zak.'

Miss Celia doet er een rauwe kippenpoot in en husselt de zak heen en weer. ‘Doe ik het zo goed? Net zoals die Shake ’n Bake-reclame op teevee?’

‘Ja,’ zeg ik en ik ga met m’n tong over m’n tanden, want als dat geen belediging is, dan weet ik ’t niet meer. Alsof ik ooit die kant-en-klaar-troep gebruik! Maar dan verstijf ik. Ik hoor ’t geluid van een auto op de weg. Ik blijf doodstil staan en luister. Ik zie dat miss Celia’s ogen heel groot zijn geworden en dat zij ook luistert. We denken hetzelfde: stel nou dat hij ’t is, waar verstop ik me dan?’

De auto rijdt door. We halen allebei weer adem.

‘Miss Celia,’ zeg ik tandenknarsend, ‘waarom kunt u uw man niet over mij vertellen? Kan hij ’t niet raden als hij opeens allemaal lekkere dingen te eten krijgt?’

‘O, daar had ik niet aan gedacht! Misschien moeten we de kip een beetje aan laten branden.’

Van opzij kijk ik haar aan. Ik laat geen kip verbranden. Ze heeft geen antwoord gegeven op mijn vraag, niet echt, maar ik trek het een dezer dagen wel uit haar. Voorzichtig leg ik het donkere vlees in de pan. Het vet begint vrolijk te bruisen en we zien de dij en de poten mooi bruin worden. Ik kijk naar miss Celia en ze glimlacht naar me.

‘Wat is er? Zit er iets in m’n gezicht?’

‘Nee,’ zegt ze, en ze krijgt tranen in d’r ogen. Ze raakt m’n arm aan. ‘Ik ben gewoon zo dankbaar dat je er bent.’

Ik trek mijn arm onder haar hand vandaan. ‘Miss Celia, u heeft heel wat meer om dankbaar voor te zijn dan mij alleen.’

‘Ik weet het.’ Ze kijkt om zich heen in die luxe keuken van haar alsof ze er een smerige smaak van in d’r mond krijgt. ‘Ik had nooit durven dromen dat ik het ooit zo goed zou hebben.’

‘Nou, u boft maar.’

‘Ik ben nog nooit van mijn leven zo gelukkig geweest.’

Daar laat ik het bij. Ze zegt wel dat ze gelukkig is, maar ze ziet er helemaal niet gelukkig uit.

Die avond bel ik Aibileen.

‘Miss Hilly was gisteren bij miss Leefolt,’ zegt Aibileen. ‘Ze wil weten of iemand weet waar jij werkt.’

‘God allemachtig, als ze erachter komt, verpest ze ’t voor me, daar kun

je vergif op innemen.’ Het is nu twee weken geleden dat ik ’t Vreselijk Slechte Ding heb gedaan. Ik weet dat ze ervan zou genieten als ik op staande voet werd ontslagen.

‘Wat zei Leroy toen je hem vertelde dat je een baan hebt?’ vraagt Aibileen.

‘Nou, hij stapte als een geplukte haan rond door de keuken omdat de kinderen erbij waren,’ zeg ik. ‘Hij doet alsof hij degene is die ’t gezin onderhoudt en ik alleen maar een baantje heb omdat ik me anders te pletter zou vervelen. Maar later, toen we in bed lagen, dacht ik dat die grote ouwe stier van een man van me zou gaan huilen.’

Aibileen lacht. ‘Leroy is apetrots.’

‘Zeg dat wel. Ik moet alleen zorgen dat mister Johnny me niet betrapt.’

‘En ze heeft niet gezegd waarom ze ’t hem niet wil vertellen?’

‘Ze zegt alleen dat ze wil dat-ie denkt dat ze zelf kan koken en schoonmaken, zonder hulp. Maar dat is ’t niet. Ze verbergt iets voor ’m.’

‘Is ’t niet grappig zoals ’t is gegaan? Miss Celia kan ’t niemand vertellen, anders hoort mister Johnny het via via. Miss Hilly kan er dus niet achter komen, want miss Celia kan ’t niemand vertellen. Je had ’t zelf niet beter kunnen bedenken.’

‘Mm-hmm,’ brom ik. Ik wil niet ondankbaar klinken, want ik heb dit baantje aan Aibileen te danken. Maar diep vanbinnen denk ik toch dat ik m’n problemen heb verdubbeld, eerst met alleen miss Hilly en nu met mister Johnny erbij.

‘Minny, ik wil je al een tijdje iets vragen.’ Aibileen schraapt haar keel. ‘Ken je die miss Skeeter?’

‘Die lange, die vroeger vaak bij miss Walters kwam om te bridgen?’

‘Ja, die. Wat vind je van haar?’

‘Geen idee, ze is gewoon blank, net als de rest. Hoezo? Heeft ze iets over mij gezegd?’

‘Nee, niet over jou,’ zegt Aibileen. ‘Ze heeft... een paar weken geleden, ik weet niet waarom ik er steeds weer aan moet denken. Ze heeft me iets gevraagd. Of ik dingen wil veranderen. Een blanke vrouw heeft me nog nooit gevraagd...’

Maar dan strompelt Leroy naar binnen uit de slaapkamer. Hij wil nog koffie voordat-ie aan z’n late dienst begint.

‘Stik, hij is wakker,’ zeg ik. ‘Zeg ’t vlug.’

‘Ach, laat ook maar. ’t Stelde niks voor,’ zegt Aibileen.

‘Wat? Wat is er aan de hand? Wat heeft die dame tegen je gezegd?’

‘t Was flauwekul. Gewoon onzin.’